

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaali-alan koulutusohjelma

Ylempi AMK-tutkinto

2012

Doinita Negruti

YSTÄVYYS EI TUNNE RAJOJA

– SPR:n ystävöiminnan peruskurssin
opetusmateriaali selkokielellä

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Ylempi AMK-tutkinto

Kevät 2012 | Sivumäärä 61+liitteet

Ohjaaja Sirppa Kinos

Tekijä Doinita Negruti

YSTÄVYYS EI TUNNE RAJOJA

SPR:n ystävätoiminnan peruskurssin opetusmateriaali selkokielellä

Vuonna 2009 Punainen Risti toteutti yhteistyössä Diakonia opiston kanssa pilottihankkeen nimeltä ”Maahanmuuttaja ystävänä”. Pilotti hankkeen tavoitteena oli vapaaehtoistoiminnan kautta vahvistaa ja lisätä maahanmuuttajien sosiaalista verkostoa ja kontakteja kantaväestön kanssa. Hanke alkoi järjestämällä Punaisen Ristin Ystäväkurssi Diakoniaopistossa opiskeleville maahanmuuttajille. Kurssille osallistui 15 osallistujaa. Maahanmuuttajat saivat tietoa Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminnasta, periaatteista ja organisaation rakenteista sekä eväitä ja työkaluja toimia ystävänä Punaisessa Ristissä. Osallistujien kokemukset kurssista olivat positiiviset ja he olivat innoissaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista.

Kehittämishankkeeni tarkoituksena on hyödyntää Helsingin Diakoniaopiston ja Suomen Punaisen Ristin pilotoimaa maahanmuuttajille suunnattua ystäväkurssia ja kehittää ystäväkurssin opetusmateriaalia helpommin ymmärrettäväksi. Opetusmateriaali on tarkoitettu tueksi sekä kurssin osallistujille, että kurssin vapaaehtoisille kouluttajille kurssin opetusmenetelmien suunnitteluun.

Tämän kehittämishankkeen tuotoksena syntyi ystävätoiminnan peruskurssin selkokielineen opetusmateriaali. Kehittämishankkeeni muodostuu kahdesta erillisestä osasta: teoriasta sekä tuotteesta. Teoriaosuudessa avaan käsitteitä maahanmuuttaja, kotoutuminen, kolmas sektori ja selkokieli. Lisäksi teoriaosuudessa kuvaan myös askel askeleelta hankkeen toteutumisen ja tuotteen teon vaihe vaiheelta. Tuote/opetusmateriaali on kirjamuotoinen ja sisältö on jaettu neljään osaan alkuperäisen ystäväkurssimateriaalin mukaan. Uudessa opetusmateriaalissa on värikuvia ja se on kirjoitettu selkokielen kirjoitusohjeita huomioiden.

Opetusmateriaali on toiminut kehittämishankkeen prosessin aikana tavoitteiden mukaisesti. Materiaalia käytettiin kehittämishankkeen aikana ystäväkurssilla kolmessa oppilaitoksessa (Diakonia opisto, Hyria aikuiskoulutuskeskus ja Helsingin Diak ammattikorkeakoulu). Kehittämishankkeen aikana uusi opetusmateriaali otettiin kokeiluun ja sitä kautta käyttöön Helsingin ja Uudenmaan piirin ohella myös Punaisen Ristin muilla alueilla kuten Hämeen, Oulun ja Lapin piireissä.

Punaisen Ristin ystävätoiminnan peruskurssin opetusmateriaali selkokielellä ”Ystävyys ei tunne rajoja” löytyy pdf versiona Punaisen Ristin internet sivuilta, ystäväkurssin kouluttajakoulutus kansiosta sekä painettuna versiona Helsingin ja Uudenmaan piiristä.

ASIASANAT: Maahanmuuttajat, selkokieli, vapaaehtoistyö

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Master of Social Services

Spring 2012| Total number of pages 61+ attachments

Instructor Sirppa Kinos

Doinita Negruti

FRIENDSHIP WITHOUT LIMITS

The Finnish Red Cross voluntary social services course material in simple Finnish

In 2009 the Finnish Red Cross and Helsinki Diakonia College started a project called "Immigrant as a volunteer friend visitor." The goal of the project was to help immigrant students strengthen interaction with the citizen population through voluntary work. The project kicked off with the organization of a voluntary social service course for immigrant students in Helsinki Diakonia College. There were 15 participants in the course. The students received information about the Finnish Red Cross voluntary services, principals and organization. They also learned about FRC's volunteer friend visitors and support persons who visit homes and institutions to bring recreation to the lonely and persons of poor health, to listen and help with small tasks. The feedback of the class was positive, and the students were excited about the possibilities of the volunteer work. The teachers' experience was positive as well, but they believed more teaching material in simple Finnish was needed.

The goal of this development project was to utilize the feedback and experiences of students and teachers to develop the existing course material in simple Finnish. The course material is designed to help the students learn by and to trigger the teachers to make use of alternative teaching methods, such as the use of pictures over plain text.

The output of this development project was the Finnish Red Cross' voluntary social service course material in simple Finnish including this separate theory paper. The process used in the development project has been described, as well as the main key words behind the project such as immigrant, integration, third sector and simple language. The newly developed material has been attached as a PDF file to the original course material, and can be found at the Finnish Red Cross Helsinki and Uusimaa district office as a paper copy or online at the Finnish Red Cross website.

KEYWORDS: Immigrant, simple language, voluntary work

SISÄLTÖ	
1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Kehittämishankkeen tausta	6
2.2 Kehittämishankkeen tavoite	7
3 KEHITTÄMISHANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
3.1 Suomen Punainen Risti	8
3.2 Suomen Punaisen Ristin alueellinen toiminta	9
3.3 Ystävötoiminta Punaisessa Ristissä	11
4 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	13
4.1 Maahanmuuttajien väestö Suomessa	13
4.2 Viranomaisten rooli kotoutumisprosessissa	16
4.3 Kolmas sektori kotoutumiseen tukena	20
5 SELKOKIELI	23
5.1 Selkokielen tarve	23
5.2 Opitaan eri tavalla	24
6 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUMINEN	26
6.1 Kehittämishankkeen menetelmät	26
6.2 Kehittämishankkeen kuvaus	28
6.2.1 Työryhmän kokoontuminen ja tavoitteiden asettaminen	30
6.2.2 Ystäväkurssin selkokielen materiaaliin työstäminen	32
6.2.3 Kouluttajien perehdyttäminen	35
6.2.4 Opetusmateriaalin väliarviointi	37
7 KEHITTÄMISHANKKEEN TUOTOS	41
7.1 Ystäväkurssin selkokielen opetusmateriaalin sisältö	41
7.2 Kehittämishankkeen vaikuttavuus ja juurruttaminen käytäntöön	43
8 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI	45
8.1 Arvioinnin merkitys ja prosessi	45
8.2 Opetusmateriaalin loppuarviointi	47
8.3 Arviointiaineistojen analysointi	50
9 ITSEARVIOINTI KEHITTÄMISHANKKEESTA	51
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEITA	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	

Liite1. Ystävötoiminnan opetusmateriaali

Liite 2. Kutsu työryhmä koolle

Liite 3. Nettikysely ystäväkurssin kouluttajille

KUVIOT

Kuvio 1. Alueellinen toiminta	10
Kuvio 2. Punaisen Ristin toimintamuodot	10
Kuvio 3. Väestö syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan	14
Kuvio 4. Suurimmat vieraskieliset ryhmät	15
Kuvio 5. Helsingin Seutu	15
Kuvio 6. Viranomaisten työjako ja tehtävä	18
Kuvio 7. Punainen Risti - Kotoutuminen ja kolmas sektori	22
Kuvio 8. Kehittämishankkeen kuvaus	30
Kuvio 9. Osa 1 Punaisen Ristin ystäviksi	39
Kuvio 10. Osa 2 Ystävän taidolla	39
Kuvio 11. Osa 3 Rinnalla elämän eri tilanteissa	40
Kuvio 12. Osa 4 Ystävötoiminta omassa osastossa	40
Kuvio 13. Arviointiprosessin vaiheet	46
Kuvio 14. Osa 1 Punaisen Ristin ystäviksi	48
Kuvio 15. Osa 2 Ystävän taidoilla	48
Kuvio 16. Osa 3 Rinnalla elämän eri tilanteissa	49
Kuvio 17. Osa 4 Ystävötoiminta omassa osastossa	49

TAULUKOT

Taulukko 1. Kehittämishankkeen menetelmät	28
Taulukko 2. SPR:n ystäväkurssin runko	33
Taulukko 3. Ohjeita vieraskielisten kouluttamiseen	36
Taulukko 4. Ystäväkurssin selkokielineen opetusmateriaali sisältö	43

1 Johdanto

Suomi muuttuu kansainvälisemmäksi ja suvaitsevammaksi. Nopeat muutokset pelottavat meitä kaikkia. Suomalaiset ja maahanmuuttajat ovat samojen haasteiden edessä. Monet maahanmuuttajista ovat asuneet Suomessa yli 20 vuotta. He osaavat kieltä ja ovat integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan. He ovat halukkaita ja kyvykkäitä toimimaan yhteiskunnan hyväksi osallistumalla järjestöjen vapaaehtoistoimintaan kantaväestön rinnalla.

Vapaaehtoistoiminta on yhteiskunnalle merkittävää ja se täydentää virallisia sosiaali- ja terveystalvveluja. Vapaaehtoistoiminnan suurin haaste on toiminnan kehittäminen niin, että se vastaa yhteiskunnan tarpeisiin. Ihmisillä on tarve kuulua johonkin ja olla mukana mielekkäässä toiminnassa. Suomessa vapaaehtoistoiminta on määritelty yksittäisen ihmisen tai yhteisöjen tekemänä vapaaehtoistyönä. (Hakkarainen 2003, 13.)

Onnellisuus ei löydy itsekeskeisyydestä, vaan kokemusten jakamisesta toisten kanssa. Vapaaehtoisuus ei ole vain toiselle jakamista, vaan siitä muodostuu voiman ja elämän merkityksellisyyden lähde vapaaehtoiselle itselleen (Nylund & Yeung 2005, 139).

Suomalaisessa yhteiskunnassa maahanmuuttaja nähdään usein avun kohteena. Ajatus siitä, että maahanmuuttaja on itse aktiivinen ja osallistuu eri toimintoihin omaehtoisesti, vie aikaa. Punainen Risti on järjestänyt vuosien varrella maahanmuuttajille kotouttavia toimintoja, kuten suomenkielen kerhoja tai käsityö- ja kokkikerhoja. Maahanmuuttajat eivät kuitenkaan ole löytäneet mukaan järjestön monipuoliseen vapaaehtoistoimintaan tai osallistuneet vapaaehtoistoiminnan kursseille.

Punaisen Ristin ystäväkurssi perehdyttää uudet vapaaehtoiset toimimaan ystävätoiminnassa. Ystäväkurssi antaa uusille vapaaehtoisille eväitä ja työkaluja toimia Punaisen Ristin ystävänä. Lisäksi kurssilta saa tietoa Punaisen Ristin periaatteista, organisaation rakenteista ja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista Punaisessa Ristissä.

Jotta maahanmuuttajilla olisi helpompi osallistua ystäväkurssille ja sitä kautta ystävätoimintaan, tarvitaan ystäväkurssille selkeämpää ja

havainnollistavampaa opetusmateriaalia. Kuvien ja selkeän kielen avulla kurssien kouluttajat voivat perehdyttää maahanmuuttajat ystävätoimintaan. Näiden ajatusten pohjalta on syntynyt ”Ystävyys ei tunne rajoja” kehittämishankkeeni.

Kehittämishankkeen prosessikuvaukseen käytän apuna toimintatutkimusmenetelmää. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa pyritään saavuttamaan jotain uutta. Olennaista on konkreettinen muutos parempaan. Kehittämistoiminta on työelämän muutoksiin vastaamista, esimerkiksi uusien palvelujen, menetelmien tai järjestelmien aikaansaamista tai parantamista. Tutkimustiedon pohjalta voidaan rakentaa työvälineitä tai tutkimustieto voi toimia perustana kehittämistyössä. (Heikkilä ym. 2008, 21.)

Kehittämishankkeen raportoinnissa edetään toimintatutkimuksen syklien mukaan kronologisesti toimintaa ja aineistoa esitellen, analysoiden ja tulkiten. Tavoitteena on esitellä prosessin etenemistä vaihe vaiheelta. Kehittämishanke muodostuu sekä tuotoksesta, että siihen kaikissa tapauksissa liittyvästä kirjallisesta raportista.

2 Kehittämishankkeen lähtökohdat

2.1 Kehittämishankkeen tausta

Kehittämishanke sai alkunsa vuonna 2009 keväällä. Helsingin Diakoniaopiston opettajat olivat huomanneet, että opiston ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen (MAVA) luokalla maahanmuuttajaopiskelijat olivat yksinäisiä. Opiskelijoilta puuttuivat sosiaaliset verkostot, sekä kontaktit kantaväestön kanssa. Diakoniaopiston opettajat ottivat yhteyttä SPR:n Helsingin ja Uudenmaanpiirin sosiaalipalvelutoiminnan koordinaattoriin ja he ideoivat yhdessä maahanmuuttajille suunnatun ystäväkurssin poimien Punaisen Ristin ystäväkurssin teemoista oleelliset.

Sosiaalipalvelutoiminnan koordinaattori pyysi minut, eli piirin monikulttuurisuustoiminnan kehittäjän mukaan kouluttamaan maahanmuuttaja-

opiskelijoille suunnatulle kurssille. Kurssille ilmoittautui 15 innokasta maahanmuuttajaopiskelijaa. Kurssi käynnistyi loppu kevästä 2009. Se tarjosi opiskelijoille tietoa Punaisen Ristin ystävätoiminnasta ja mahdollisuudesta toimia ystävänä.

Ystäväkurssin päätyttyä osallistujien kokemukset olivat positiiviset. Ystäväkurssilaiset olivat todella sitoutuneita ja innoissaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista. Kurssin jälkeen opiskelijat aloittivat vapaaehtoisina Diakonissalaitoksen Schilla palvelutalossa. He kävivät ryhmänä palvelutalon vanhusten kanssa ulkoilemassa. Kokemuksena oli, että vihdoin voisimme luopua 'maahanmuuttaja on työmme kohde' – ajattelusta ja antaa heidän itse aukoa uusia ovia ja tulla mukaan toimijoiksi, ei kohteiksi.

Ystäväkurssi oli myös kouluttajille positiivinen kokemus. Kurssi oli kouluttajien mielestä selkeästi tarpeellinen ja hyödyllinen osallistuville. Kouluttajat kuitenkin huomasivat, että maahanmuuttajaopiskelijat tarvitsevat alkuperäistä selkeämpää ja havainnollistavampaa opetusmateriaalia. Kouluttajien ja osallistujien antaman palautteen pohjalta päätin kehittää ystäväkurssin olemassa olevaa opetusmateriaalia helpommin ymmärrettäväksi.

2.2 Kehittämishankkeen tavoite

Kehittämishankkeen tavoite on hyödyntää Helsingin Diakoniaopiston ja SPR:n Helsingin ja Uudenmaan piirin pilotoimaa maahanmuuttajille suunnattua ystäväkurssia ja kehittää ystäväkurssin opetusmateriaalia helpommin ymmärrettäväksi.

Kehittämistoiminnan tavoitteena on tuotteen kehittäminen tai prosessin systematisointi ja tehostaminen. Kehittämistoiminta voi kohdistua organisaation rakenteisiin tai työyhteisön toimintaan. Kehittämistoiminnassa pyritään konkreettisen asian muuttamiseen, mutta ei niinkään tiedon tuottamiseen tutkimuksen merkityksessä. (Toikko & Rantanen 2009b, 3.)

Tuotekehitysprojektilla on yleensä täsmällinen tavoite, joka on uuden tuotteen kehittäminen ja lanseeraaminen markkinoille (Kettunen 2003, 26).

Kehittämishankkeen tavoitteet:

- Tuottaa maahanmuuttajille suunnatun ystäväkurssin opetusmateriaali selkokielellä
- Luoda työväline ystäväkurssin kouluttajille, maahanmuuttajille suunnatun ystäväkurssin koulutukseen
- Juurruttaa maahanmuuttajille suunnatun ystäväkurssin selkokielellinen opetusmateriaali käytäntöön.

3 Kehittämishankkeen toimintaympäristö

3.1 Suomen Punainen Risti

Punainen Risti on suurin maailmanlaajuinen kansalaisjärjestö. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansallisia yhdistyksiä toimii 186 maassa ja jäseniä on yli 106 miljoonaa. Järjestö avustaa vuosittain noin 230 miljoonaa ihmistä ympäri maailmaa. (National Societies 2011.) Punainen Risti on kansainvälinen humanitaarinen järjestö, jonka perustehtävänä on auttaa ja suojella avun tarvitsijoita yli kansallisten, uskonnollisten ja poliittisten rajojen. Punainen Risti noudattaa kaikessa toiminnassaan seitsemää peruseriaatetta: inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, ykseys ja yleismaailmallisuus. (Tämä on Punainen Risti 2000, 8.)

Punaisen Ristin tehtäväkenttä on laaja, ja ydintehtävät ovat kaikkialla maailmassa samanlaisia. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansalliset yhdistykset toteuttavat neljää ydintehtävää vastaamalla paikallisiin tarpeisiin. Ydintehtävät ovat: 1) peruseriaatteiden ja humanitaaristen arvojen edistäminen, 2) katastrofiapu, 3) katastrofivalmius ja sen kehittäminen sekä 4) terveys ja huolenpito lähiyhteisössä. (Suomen Punainen Risti 2008)

Punaisen Ristin toiminta käynnistyi Suomessa vuonna 1877. Suomen Punainen Risti on yksi maamme suurimmista kansalaisjärjestöistä. Suomen Punaisessa

Ristissä toimii yli 90 000 jäsentä ja noin 45 000 aktiivista vapaaehtoista. Suomen Punainen Risti täydentää sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja katastrofi valmiutta Suomessa. Järjestö tukee viranomaisia rauhan ja sodan aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.(Suomen Punainen Risti 2011.)

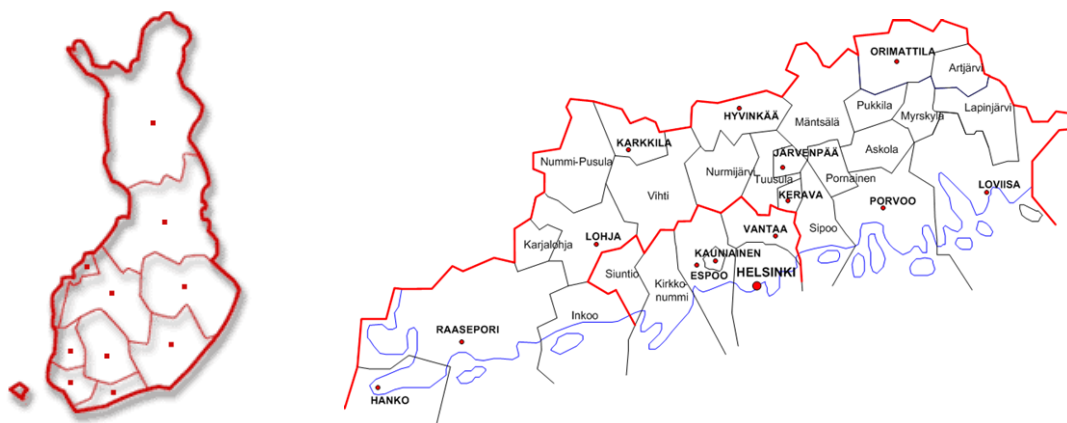
Väestönkasvu ja ilmastonmuutos ovat lisänneet katastrofeja. Katastrofeihin varautuminen ja toisaalta elämän uudelleen rakentaminen luonnonkatastrofien jälkeen on vaikea. Punaisen Ristin periaatteiden mukainen avustustyö on yksi mahdollisuus saada apua perille. Punaisen Ristin rooli viranomaisten avustaja kasvaa. Punainen Risti tarvitsee lisää vapaaehtoisia auttamaan ihmisiä selviytymään arjessa. Toimintaympäristön muutokset vaikuttavat myös Suomen Punaisen Ristin avustustyöhön ja tapaan toimia. (Suomen Punainen Risti 2008.)

Humanitaarisena järjestönä Punainen Risti voi toimia sillanrakentajana eri kulttuurien ja ryhmien välillä (Suomen Punainen Risti 2008, 5).

3.2 Suomen Punaisen Ristin alueellinen toiminta

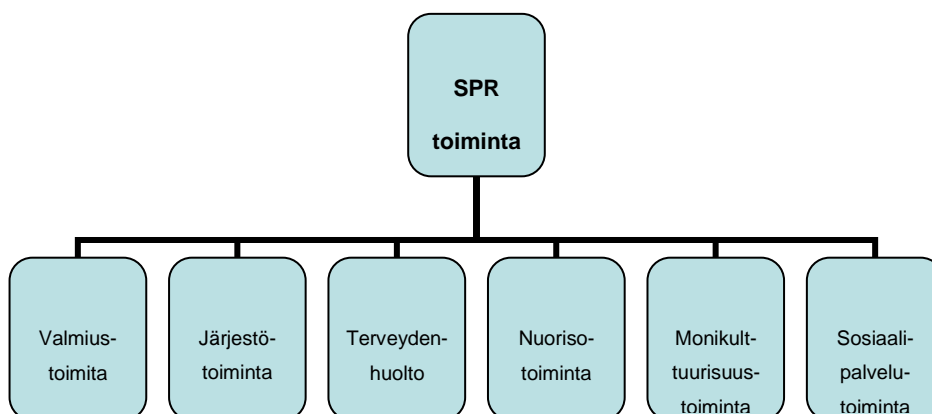
Suomen Punaisen Ristin toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi muutama vuosikymmenen sitten. Punaisen Ristin inhimilliset arvot yhdistävät ihmisiä riippumatta heidän taustoistaan. Punaisen Ristin verkostojen ja toimintamuotojen kautta on mahdollista osallistua erilaisiin tehtäviin. (Suomen Punainen Risti 2008,7.)

Suomen Punaisen Ristin toimintaverkoston muodostavat paikallisosastot, piirit, keskustoimisto ja laitokset. Alueellista toimintaa varten maa on jaettu 12 piiriin. Piirien tehtävä on edustaa Punaista Ristiä alueellisesti, tukea paikallisosastojen työtä antamalla neuvontaa, edistää osastojen vapaaehtoistoimintaa ja vaikuttamismahdollisuuksia, ylläpitää järjestöllistä toimintavalmiutta ja vapaaehtoista auttamisvalmiutta ja noudattaa toiminnassaan järjestön valtakunnallisten toimielinten päätöksiä. (Punainen Risti- Sääntökirja.)

Kuvio 1. Alueellinen toiminta

Kuviossa 1 Vasemmalla olevaan Suomen karttaan on rajattu 12 Punaisen Ristin piiriä. Oikean puoleinen kuva on suurennos Helsingin ja Uudenmaan piirin toimialueesta. Helsingin ja Uudenmaan piirin alue kattaa Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakunnat sekä Orimattilan ja Artjärven kunnat. Piirin alueella toimii 59 paikallisosastoa, joista 40 on suomenkielisiä, 11 ruotsinkielisiä ja 8 on kaksikielisiä. Piirin jäsenmäärä on noin 24 000 eli neljännes Suomen Punaisen Ristin jäsenmäärästä. Osastot ovat erikokoisia, suurimmalla osastolla on yli 1900 jäsentä ja pienimmällä on 30 jäsentä. Helsingin ja Uudenmaan piirin alueen monipuolisuus tarjoaa toiminnalle monia mahdollisuuksia, mutta myös suuria haasteita. (Helsingin ja Uudenmaan piiri.)

Kuvio 2. Punaisen Ristin toimintamuodot

Punaisessa Ristissä toimi erilaisissa toiminnoissa yli 45 000 aktiivista vapaaehtoista. Kuviossa 2 on esitetty Punaisen Ristin toiminta muodot. *Valmiustoiminnan* tehtävänä on vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminnan

koordinointi ja viranomaisten tarpeiden yhteensovittaminen sekä yhteistyö. *Terveystyö* koostuu ensiapuryhmätoiminnasta, terveyden edistämisestä ja ensiapukoulutuksesta. *Nuorisotoiminta* on nuorten oma kansalaistoiminta, joka edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia. *Monikulttuurisuustoiminta* tarjoaa maahanmuuttajille mielekästä tekemistä, sosiaalisia kontakteja ja mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua toimintoihin. *Sosiaalipalvelutoiminta* on osa yhteiskunnallista hyvinvointiverkostoa. Toimintamuoto on ystävöityminen. *Järjestötoiminta* tukee kaikkea toimintaa, siitä tärkeän osan muodostavat keräykset ja erilaiset kampanjat. (Suomen Punainen Risti 2011.)

3.3 Ystävöityminen Punaisessa Ristissä

Ystävöityminen sai alkunsa toisen maailmansodan aikana, kun sairaita amerikkalaisia sotilaita oli sijoitettuna ympäri Eurooppaa. Heitä tarkkailtaessa havaittiin, että potilaat, joilla oli ystäviä ja lähiverkostoa lähellä paranivat nopeasti, kun taas muilla ei ollut parantumisen halua. Niinpä toisten potilaiden omaiset ryhtyivät vierailemaan myös yksinäisten potilaiden luona. (Suomen Punainen Risti, koulutusaineisto 2005.)

Punainen Risti aloitti vierailutoiminnan Norjassa, jossa harmaaseen univormuun pukeutuneet "grey ladies" saivat sotilaiden elämänhalun heräämään ja parantuminen alkoi. "Potilaan ystävä" -toiminta laajeni pian moniin sairaaloihin, kun havaittiin, miten tärkeää toisen ihmisen vierailu ja tuki sairaalle on. (Suomen Punainen Risti, koulutusaineisto 2005.)

Suomen Punaisen Ristin ystävöitymisen juuret ovat 1950-luvun alussa. Noihin aikoihin Suomessa alettiin todella kiinnittää huomiota vanhusten ja vammaisten avohuollon kehittämiseen. Suomen Punainen Risti alkoi järjestää kursseja potilaan ystäville, ja tarjota koulutettuja vapaaehtoisia sairaaloille. Ensimmäinen ystävöitymisen kurssi järjestettiin Helsingissä keuhkokuumeella 1959. Aluksi sairaalat suhtautuivat epäluuloisesti vapaaehtoisiin ystäviin, mutta Invalidisäätiön sairaala Helsingin Ruskeasuolla otti ensimmäisenä vastaan Punaisen Ristin

ystäviä. Näin toiminta alkoi laajentua ensin sairaaloihin ja sittemmin myös vanhainkoteihin. (Suomen Punainen Risti, koulutusaineisto 2005.)

Ystävätoimintaa järjestetään sinne, missä ystävää kaipaavia on. Koulutettu vapaaehtoinen vierailee ystävää tarvitsevan luona kotona, sairaalassa tai muussa hoitolaitoksessa esimerkiksi muutaman tunnin kerrallaan. Vierailujen pääpaino on seurustelussa, jutustelussa ja yhdessä olossa. Kertaluonteinen palvelu on saattamisapua, jota yksin asuva vanhus tai vammaisen tarvitsee vaikkapa terveyskeskuksessa käymiseen. Punaisen Ristin paikallisosastolla on noin oin 80 paikkakunnalla ns. avointa vapaaehtoistoimintaa. Toimintaa toteutetaan usein yhteistyössä seurakunnan, kunnan ja muiden järjestöjen kanssa. (Suomen Punainen Risti 2010.)

Punaisen Ristin ystävätoiminta on osa suomalaista hyvinvointiverkostoa ja toiminta perustuu alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin. Toiminnalla lievitetään yksinäisyyttä ja lisätään turvallisuutta. Toiminta perustuu Punaisen Ristin arvoihin ja vahvistaa näitä arvoja yhteiskunnassa. Toimintaan luotetaan ja se on luottamuksellista. Vapaaehtoistoiminta tarjoa osallistumisen vaikuttamisen ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksia. Toiminta on mielekästä, merkityksellistä ja palkitsevaa. (Suomen Punainen Risti 2010.)

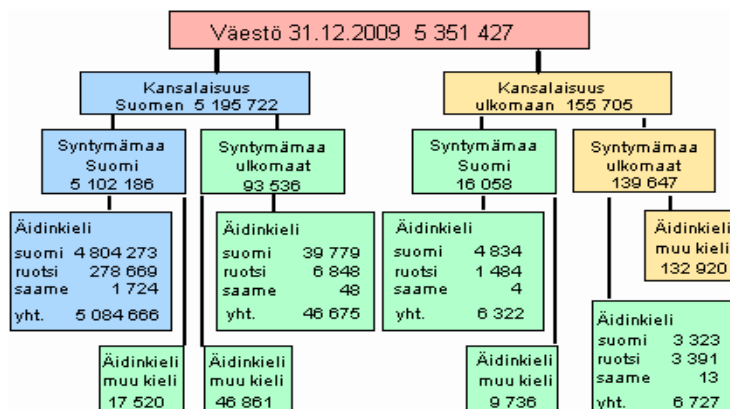
Ystävätoiminta on Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminnan ydintä. Toiminnan päämääränä on tukea ihmisten selviytymistä eri elämäntilanteissa, sekä lievittää yksinäisten ihmisten eristyneisyyttä. Suomen Punaisen Ristin paikallisosastoissa toimii nykyisin noin kymmenen tuhatta koulutettua vapaaehtoista ystävää. Punaisen Ristin ystävätoiminnan kautta vapaaehtoinen voi toimia ystävänä vanhuksille, maahanmuuttajille, mielenterveyskuntoutujille, vammaisille ja nuorelle tai toimia vankilavierailijana. Lisäksi vapaaehtoiset voivat olla mukana ikäihmisten virkistystoiminnassa sairaaloissa tai vanhainkodeissa. (Suomen Punainen Risti 2010.)

4 Maahanmuuttajat Suomessa

4.1 Maahanmuuttajien väestö Suomessa

Maastamuutto tai Suomeen maahanmuutto eivät ole uusia ilmiöitä. Ihmiset ovat aina liikkuneet maasta toiseen pakosta tai vapaaehtoisesti. Suomeen muuton syyt voivat olla erilaisia kuten pakolaisuus, paluumuutto, avioliitto tai opiskelu. (Forsander & Ekholm 2001, 107–109.) Suomen maahanmuuttohistoria on lyhyt verrattuna muihin maihin. Eniten Suomeen on muutettu Ruotsista työn perässä. Muutto Suomeen alkoi 1970-luvulla, kun Suomi vastaanotti ensimmäiset pakolaisryhmät Chilestä ja Vietnamista. (Peltola & Metso 2008,11.) Somalian sekä entisen Jugoslavian sisällissodat, että Neuvostoliiton hajoaminen toivat myös maahan tuhansia pakolaisia 1990-luvulla. (Helsingin Seutu.)

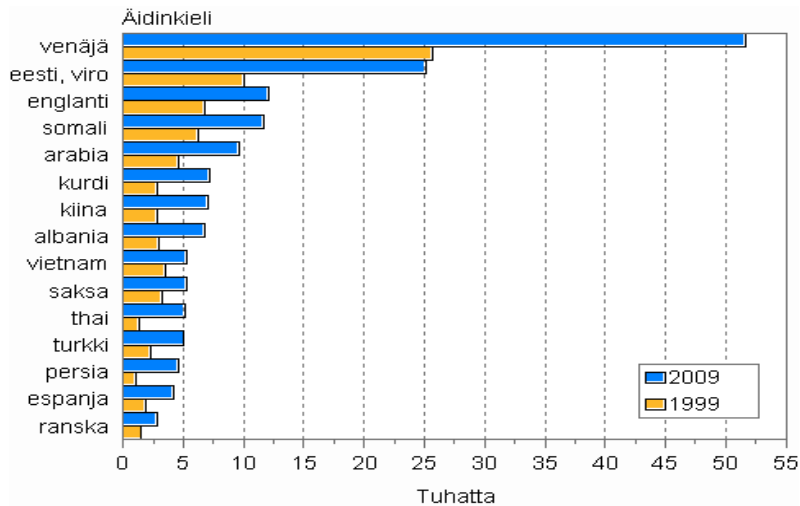
Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jolla viitataan kaikkiin ulkomailta pysyvästi toiseen maahan muuttaneita. Juridisesti maahanmuuttajaksi määritellään palvelujen käyttöoikeuden mukaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö.) Monille suomalaisille maahanmuuttaja sana viittaa pakolaisiin tai turvapaikkahakijoihin, jotka tulevat Suomeen köyhistä oloista, kuten Afrikasta tai Lähi-idästä. Kuitenkin tilastojen (2011) mukaan Suomeen ulkomailta muuttaneista humanitäärisiin syihin perustuvalla oleskeluluvalla on vain 10–15% . Enemmistö ulkomaan kansalaisista, noin 62 %, on peräisin Euroopan maista. Suomeen muuttaneet ovat kirjava joukko ihmisiä: luku- ja kirjoitustaidottomista erityisasiantuntijoihin. Maahanmuuttajien tuloperusteista Suomeen ei ole tilastotietoa, koska virallista oleskeluluvan perustetta ei kirjata väestörekisteriin. (Säävälä 2011, 8-12.)

Kuvio 3. Väestö syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan

Kuviossa 3 on esitetty vakituisesti Suomessa asuvat. Vuoden 2009 lopussa Suomessa asui noin 233 183 ulkomailla syntynyttä henkilöä. Heistä 156 000 ulkomaalaisia, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Ulkomaiden kansalaisten määrä lisääntyi vuoden 2009 aikana 12 449 henkilöllä. Ulkomaiden kansalaisia asuu Suomessa tällä hetkellä 2,9 prosenttia väestöstä. Suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset ja somalialaiset. Henkilöitä, joiden äidinkieli oli muu kuin kotimaiset kielet (suomi, ruotsi, saame) oli n. 211 000. (Tilastokeskus 2010.)

Väestöstä äidinkieleltään suomenkielisiä oli 4 852 209 (90,7 %), ruotsinkielisiä 290 392 (5,4 %) ja saamenkielisiä 1 789 (0,03 %). Muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 207 037 eli 3,9 prosenttia väestöstä. Vieraskielisten määrä on kaksinkertaistunut yhdeksässä vuodessa. (Tilastokeskus 2010.)

Kuvio 4. Suurimmat vieraskieliset ryhmät

Kuviossa 4 on kuvattu suurimpien vieraskielisten ryhmien kasvun kehitystä ajalla 1999–2009. Suurimmat ryhmät ovat: venäjänkieliset (51 683), vironkieliset (25 096), englanninkieliset (12 063), somalinkieliset (11 681) ja arabiankieliset (9 682). (Tilastokeskus 2010.) Vuosien 2008–2009 aikana pääkaupunkiseudulla asui 165 maan kansalaisia ja puhuttiin noin 150 kieltä mukaan lukien suomi ja ruotsi. (Helsinki kaupunki.)

Kuvio 5. Helsingin Seutu

Kuvion 5 mukaan Helsingin seutu on jaettu 14 kuntaan: Helsingin(1), Espoon(2), Vantaan(3) ja Kauniaisten(4) muodostamaan pääkaupunkiseutuun ja sitä ympäröivään alueeseen, johon kuuluvat Hyvinkää(5), Järvenpää(6), Kerava(7), Kirkkonummi(8), Mäntsälä(9), Nurmijärvi(10), Pornainen(11),

Sipoo(12), Tuusula(13) ja Vihti(14). Vieraskielisten määrä on kasvanut Helsingin seudulla, mutta suurin osa kasvusta on tapahtunut pääkaupunkiseudulla.

Pääkaupunkiseudun vieraskielisten määrä on noussut vuodesta 2000 vuoteen 2008 lähes 40 000 asukkaalla. Suomessa maahanmuuttajat asuvat suurimmilla kaupunkiseuduilla, jotka tarjoavat parhaat mahdollisuudet opiskeluun ja työn saamiseen. Suomessa 80 prosenttia maahanmuuttajista asuu isoissa kaupungeissa ja puolet heistä asuu pääkaupunkiseudulla. (Helsinki Seutu.)

Maahanmuuttajien sopeutuminen uuteen ympäristöön ja uuteen kulttuuriin alkaa, kun he saapuvat uuteen maahan. Sopeutuminen on pitkä prosessi ja se voi kestää vuosia. Pollari ja Koppinen (2011, 20) mukaan sopeutuminen alkaa kun maahanmuuttaja oppii kieltä, tutustuu yhteiskunnan rakenteisiin, uuteen ympäristöön ja kantaväestöön.

Maahanmuuttajia on monenlaisia ja jotkut heistä kokevat vieraan kulttuurin ahdistavana ja hakevat turvaa omasta kulttuurista. Toiset puolestaan saattavat elää kuin valtaväestö ja hylätä oman kulttuurinsa kokonaan. Identiteetin rakentamisen kannalta kieli on tärkeä, sillä sen mukana opitaan kulttuuria. Identiteetti ei kuitenkaan ole pysyvä, vaan se on jatkuvassa muutoksessa koko elämän ajan. Erilaisissa paikoissa ja eri aikoina ihminen itse määrittelee itsensä eri tavoin ja sen mukaan hänen identiteettinsäkin muuttuu. (Alitolppa-Niitamo 1994, 35–36.)

Onnellisimpia muuttajia ovat ne, jotka saavuttavat kaksikulttuurisuuden eli integroituvat. Tällöin muuttaja on hyväksynyt isäntämaansa kulttuuria niin paljon, että hän pystyy elämään ja toimimaan siinä ilman suuria ongelmia ja riitoja, mutta hän on myös säilyttänyt omasta kulttuuristaan jotain sellaista, mikä on hänelle tärkeä ja olennaista ja mitä hän voi välittää muille (Polari & Koppinen 2011, 21).

4.2 Viranomaisten rooli kotoutumisprosessissa

Ihmisen sanotaan syntyvän uudelleen tullessaan uuteen maahan. Sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vain yksi osa maahanmuuttajan elämää. Muuttohetkellä entiset siteet eivät katoa, vaan elämä on menneisyyttä ja nykyisyyttä. Parhaimmillaan integraatio on kaksisuuntainen prosessi.

Maahanmuuttajalta odotetaan, että hän sopeutuu uuteen kulttuuriin, mutta harvemmin olemme kiinnostuneita maahanmuuttajien elämäntavoitteista tai tulevaisuuden haaveista.

Suomeen muuttaneet kuuluvat ensimmäiset kolme vuotta kotouttamislain piiriin. Lakiin kirjatut toimenpiteet auttavat maahanmuuttajia integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan (Hammar-Suutari 2003, 6.) Ensimmäinen laki maahanmuuttajien kotouttamisesta astui voimaan 1999 (laki 493/1999). Laki määritteli eri tahojen velvollisuudet liittyen turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen. Laissa on korostettu maahanmuuttajan omaa vastuuta osallistua kotoutumisprosessiinsa aktiivisesti, sekä antaa viranomaisille välineitä tukea kotoutumista. (Sisäasianministeriö.)

Yksi välineistä oli kotoutumissuunnitelma, johon oli kirjattu maahanmuuttajan ja hänen perheensä kotoutumista tukevat toimenpiteet. Laki edellytti myös viranomaisia laatimaan paikallisen kotouttamisohjelman ja tarjoamaan maahanmuuttajille toimenpiteitä, jotka edistävät heidän kotoutumistaan. (Sisäasianministeriö.)

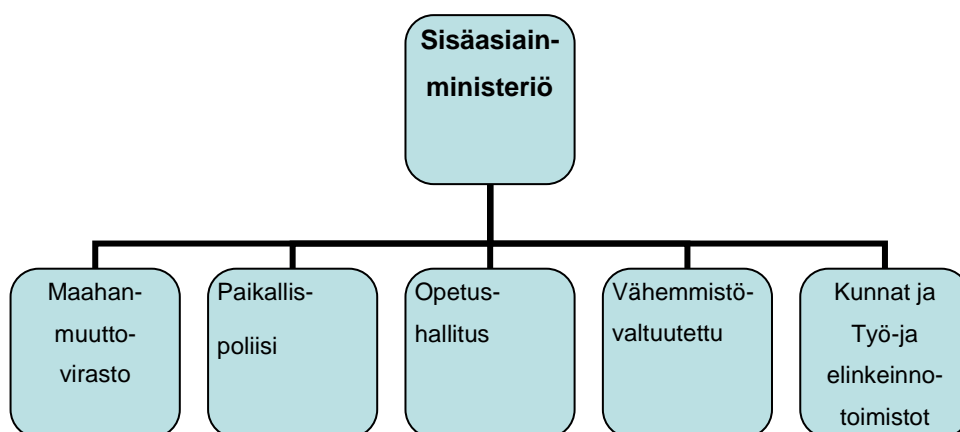
Maahanmuuton kasvaessa ja monipuolistuessa sekä työperäisen maahanmuuton kasvun lisääntyessä toimintaympäristö muuttuu ja aiheuttaa uusia haasteita myös kotoutumisen kannalta. Maahanmuuttajista tulee osa yhteiskuntaa ja eri politiikkalohkoissa tulee siten huomioida kasvava maahanmuutto. Maahanmuuttajat eivät ole kuitenkaan yhtenäinen ryhmä, vaan tarvitaan erilaisia lähestymistapoja turvaamaan se, että Suomesta kehittyy entistä parempi paikka elää, asua, yrittää ja tehdä työtä ilman, että joutuu kokemaan syrjintää tai rasismia. Palvelu- ja tukijärjestelmien haasteet kasvavat ja edellyttävät kehittämistä, jotta Suomeen muuttavien osaaminen saataisiin työmarkkinoiden ja yhteiskunnan hyödyksi tehokkaasti (Sisäasianministeriö).

Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana maahanmuutossa on tapahtunut paljon muutoksia. Suomeen muuton yleisiä syitä ovat työ, opiskelu ja avioliitto. Uudessa kotoutumislaisissa huomioidaan eri elämäntilanteissa elävät ihmiset. Kotoutumissuunnitelmissa on huomioitu yksilölliset tarpeet tarkemmin. Oikeus kotoutumistoimenpiteisiin pohjautuu tarpeeseen, ei maahantuloperusteeseen. Uudistettu kokotuttamislaki on tullut voimaan 1.9.2011. (Sisäasiainministeriö.)
Lain uudistuksen keskeiset kohdat:

- Lain piiriin kuuluvat kaikki eri syistä Suomeen muuttavat henkilöt.

- Kaksisuuntaisen kotoutumiseen edistäminen.
- Kotouttamistoimenpiteiden lisääminen ja niiden seurannan parantaminen.
- Alkuvaiheen ohjaamisen parantaminen. Tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, oikeuksista ja velvollisuuksista.
- Syrjäytymisen ehkäiseminen.
- Maahanmuuttajien osallistumisen lisääminen.
- Pakolaisten kuntiin sijoittamisen vahvistaminen (Sosiaaliportti).

Kotouttamisen painopiste on maahanmuuton alkuvaiheessa. Alkuvaiheen tukitoimien avulla pyritään edistämään maahanmuuttajien aktiivista osallistumista yhteiskuntaan ja ennaltaehkäisemään syrjäytymistä.

Kuvio 6. Viranomaisten työjako ja tehtävä

Kotouttamislaissa on selkiytetty eri viranomaisten tehtävät, työnjako ja vastuu alueet. Kuviossa 6 on eritelty viranomaisten työnjaot ja tehtävät. *Sisäasiainministeriö* vastaa maahanmuuttohallinnosta ja maahanmuuttopolitiikasta. *Maahanmuuttovirasto*, joka on Sisäasiainministeriön alaisuudessa, käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, maasta poistamiseen, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. *Paikallispoliisi* vastaanottaa lupa- ja kansalaisuushakemuksia, myöntää tietyissä tapauksissa oleskelulupia, paluuviusumeita, ja päättää ulkomaalaisten

käännyttämisestä. *Opetushallitus* vastaa maahanmuuttajien koulutusasioita ja ulkomaalaisten tutkintojen tunnustamisesta. *Vähemmistövaltuutetun* tehtävänä on edistää etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten asemaa, kuten yhdenvertaisuutta ja oikeusturva. (Sisäasiainministeriö.)

Työ- ja elinkeinotoimistot vastaavat maahanmuuttajien kotouttamisesta ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. *Kunnilla* on kotouttamislain mukaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisessa. Tämä perustuu siihen, että Suomessa kunta vastaa peruspalvelujen ja toimeentulotuen järjestämisestä asukkailleen. Kunta on viime kädessä vastuussa myös siitä, että ihminen saa välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon. Kunnan vastuu korostuu työvoimaan kuulumattomien maahanmuuttajien, kuten lasten, nuorten ja vanhusten kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestämisessä. Kotouttamislaissa korostetaan eri toimijoiden yhteistyötä. Viranomaisten lisäksi kansalaisjärjestöt antavat apua ja neuvonta (Sisäasiainministeriö.)

Monikulttuurisuus, suvaitsevaisuus ja kansainvälisyys ovat seuraavien vuosien haasteita koko yhteiskunnalle. Näiden haasteiden ennakointi on tärkeää maahanmuuttajatyötä tekeville tahoille. Mikäli tulevaisuudessa kotoutumista ei pystytä tukemaan, maahanmuuttajien työttömyys pysyy edelleen suurena tai kasvaa. Maahanmuuttajien selviytymiskeinoja pitää tukea ja tutkia enemmän, koska sitä kautta saadaan paremmat mahdollisuudet toisen polven maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen. Kotoutumissuunnitelmissa tulisi huomioida paremmin käyttäytymismallien ja elämäntavoitteiden takana vaikuttavat eri kulttuureihin liittyvät arvot. Arvojen ymmärtämisellä voidaan myös parantaa kotoutumispalvelujen laatua. Ohjaustoiminnassa pyritään edistämään asiakkaiden hyvinvointia ja heidän elämänsä onnistumista. (Sisäasiainministeriö.)

Yhteiskunta on muutosprosessissa. Yhteiskunnan muuttuessa ihmisetkin muuttuvat, ja heidän elämänkokemuksensa kuvaamiseen käytettävät sanastot muuttuvat myös. Ohjauksenkin on muututtava, sekä sanastoltaan, että toimintatavoiltaan, jotta se voisi säilyä mielekkäänä ja vastata nyky-yhteiskunnan avunhakijoiden tarpeita (Peavy 2006, 23).

4.3 Kolmas sektori kotoutumiseen tukena

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan yksityisen ja julkisen sektorin rinnalla toimivia kansalaisten muodostamia ja voittoa tavoittelemattomia kansanliikkeitä, yhdistyksiä, säätiöitä ja osuuskuntia. Kolmannen sektorin toiminta säädellään lainsäädännöllä ja julkisella valvonnalla kuten yhdistys, - säätiö- osuuskunta, - kirjainpito- ja tilintarkastuslailla. (Raninen ym. 2007,37- 42.)

Kolmannen sektorin piirteitä ovat vapaaehtoisuus, eettisyys, tavoittelemattomuus. Kolmannen sektorin toimijat ovat kansalaisten muodostamia ja johtamia. Suomessa on rekisteröityä yli 100 000 kolmannen sektorin toimijaa. Toimijoiden peruseriaate on yhteisöllisyyden vahvistaminen ja kansalaistoiminta. Kolmas sektori tuottaa toiminnan ja tapahtumien kautta erilaisia palveluita, jotka tukevat ja täydentävät kuntien palvelutarjontaa. Kolmas sektori toimii valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. (Lindström 2003,3.)

Vapaaehtoistoiminnasta on käytetty erilaisia käsitteitä kuten talkootyö, vapaahuoltotyö, armeliaisuus ja hyväntekeväisyys. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa yksilöille ja yhteisöille merkityksiä, sekä saamisen, että antamisen elämyksiä (Nylund & Yeung 2005, 13–15.) Suomessa vapaaehtoistoiminta on määritelty ihmisten ja yhteisöjen hyväksi tehtynä vapaaehtoisena toimintana. Vapaaehtoistoiminnan ominaisuuksina pidetään yleismaailmallisesti palkattomuutta, vapaaehtoisuutta sekä toimimista tavallisen ihmisen taidoin (Hakkarainen & Syrjänen 2004,13). Pessi ja Oravasaari (2010,9) määrittelee vapaaehtoistyön seuraavasti:

- Toiminta on avointa kaikille.
- Vapaaehtoistyöstä ei makseta.
- Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta.
- Se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella.

Vapaaehtoistyö kuuluu osana suomalaiseen järjestötyöhön. Lassanen (2011,9) tutkimuksen mukaan 36–37 % 15–74 vuotiaista on osallistunut jollakin tavalla vapaaehtoistyöhön. Suosituimmat vapaaehtoistoiminnan muodot ovat sosiaali-

ja terveysalaan liittyvä toiminta, toiminta lasten ja nuorten hyväksi, urheilutoiminta sekä uskonnollinen toiminta. Halu auttaa muita ihmisiä, kansalaisvelvollisuus, usko vapaaehtoistyön tarkoitukseen, sekä halu muuttaa maailmaa ovat yleisimmät motiivit lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan. (Väisänen 2010, 5.) Myös Yeung tutkimuksen (2004) mukaan suomalaisten motiiveina vapaaehtoistoimintaan on halu auttaa muita, halu saada uusia elämäkokemuksia ja oppia uutta sekä yleinen kiinnostus vapaaehtoisuuteen. Yeung (2004) toteaa, että naisten ja miesten motiivit erotuvat toisiaan. Naisten motiiveissa korostuu auttamishalu, halu oppia uusia asioita sekä halu tutustua uusiin ihmisiin. Toisaalta miehillä on halu käyttää ylimääräinen vapaa-aika hyödylliseen tekemiseen. Miehet myös usein kokevat, että vapaaehtoistoiminta on kansalaisvelvollisuus.

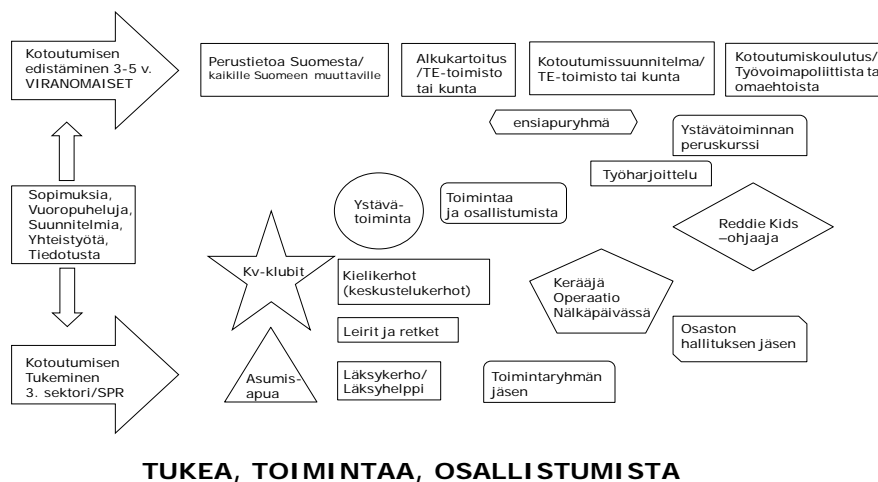
Vapaaehtoistoiminnan motiivit vaihtelevat eri aikoina ihmiseltä ihmiselle. Ne voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia. Yleensä ihmisten elämäntilanne ja kokemukset määrittelevät motivaation vapaaehtoistoiminnalle. Vapaaehtoistoimijat ovat mukana usein siitä syystä, että se palvelee heidän sen hetkistä elämäntilannetta (Gold & Häro, 2009,9).

Kansalaisjärjestöllä on merkittävä rooli maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa. Uudessa laissa on korostettu kolmannen sektorin roolia maahanmuuttajien kotoutumiseen. Vapaaehtoisuuteen perustavassa toiminnassa järjestöllä on tärkeä rooli ihmisten osallisuuden kokemukseen ja hyvinvointiin. Järjestöt ovat osa yhteiskunnallista osallistumista ja niiden toiminnot täydentävät julkisia palveluita. (Etno neuvottelukunta 2008,6.)

Vapaaehtoistyö voidaan määritellä kaikkien sellaisten palkattomien toimien yhteismääräksi, joita kansalaiset tekevät toistensa puolesta vapaasta tahdostaan. Se on kaksisuuntaisen kotouttamisprosessin resurssi, jota ei ole vielä täysimääräisesti tunnustettu. (Ahokas 2010,24.) Järjestöjen ja niiden toiminnan merkitys nähdään tärkeimpänä ihmisten aktivoimisessa, liikkeelle laittamisessa ja yhteen saattamisessa. Tällä on suuri merkitys ihmisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn säilymiselle (Pihlaja 2010, 72).

Järjestöjen toiminnan tavoitteet ovat erilaisia ja kotoutumista tuetaan monin tavoin. Kotoutumista tukevaa toimintaa ovat esimerkiksi kielikerhot, ohjaus ja neuvonta. Järjestötoiminnassa maahanmuuttajilla on mahdollisuus saada uusia kontakteja ja kehittää sosiaalisia suhteita, jotka ovat kotoutumisen tärkeä edistäjä. (Pöyhönen ym. 2010, 54–56.)

Kotoutuminen ja kolmas sektori

Kuvio 7. Punainen Risti - Kotoutuminen ja kolmas sektori

Kotoutumista tukevalla toiminnalla on pitkä historia Punaisessa Ristissä. Toiminta alkoi 1970-luvulla ensimmäisten pakolaisten tullessa Suomeen. Vapaaehtoiset keräsivät pakolaisille huonekaluja ja vaatteita. Kuviossa 7 kuvataan tämän päivän Punaisen Ristin kotoutumista tukevaa toimintaa. Toiminnan avulla maahanmuuttajia tuetaan tutustumaan omaan paikkakuntaan ja suomalaiseen kulttuuriin, sekä saamaan kontakteja oman alueen ihmisiin. *Asumisapu* -toiminnan kautta vapaaehtoiset auttavat maahanmuuttajia tutustumaan asuin ympäristön palveluihin ja ihmisiin. *Kansainväliset klubit* ovat kohtaamispaikkoja ja avoimia kaikille. Klubien toiminta antaa mahdollisuuden uusiin elämyksiin ja oppimiseen mukavassa ympäristössä. *Kielikerhot* tarjoavat mahdollisuuden suomen tai ruotsin arkikielen harjoitteluun. Kielikerhot ovat lisätuki viranomaisten tarjoamille kursseille. (Punainen Risti 2012.)

Läksykerhoissa vapaaehtoiset auttavat koulutuntien jälkeen lapsia läksyjen teossa. Läksykerhojen tavoite on parantaa maahanmuuttajataustaisten lasten motivaatiota koulunkäyntiin ja ehkäistä syrjäytymistä. *Ystävötoiminnan* kautta maahanmuuttajat voivat tutustua suomalaisiin ihmisiin ja sitä kautta saavat tukea arkeen. Punainen Risti järjestää myös monikulttuurisia *perheleirejä*, missä maahanmuuttajilla on mahdollisuus nauttia luontoelämyksistä, tutustua uusiin

ystäväperheisiin ja harjoittaa kielitaitoa. Maahanmuuttajat voivat toimia *ensiapuryhmissä* ja oppia ensiaputaitoja, liittyä jäseneksi ja osallistua Punaisen Ristin järjestämä koulutukseen. (Punainen Risti 2012.)

5 Selkokieli

5.1 Selkokielen tarve

Ihmiset ovat erilaisia, ja jokainen meistä oppii eri tavoin. Ihmisillä on omia mieltymyksiä ja tottumuksia tietynlaisiin opiskelutapoihin. Jokaisella on oma oppimistyyli tai erilaisia oppimistapoja, mihin voi käyttää erilaisia strategioita. Yhteisen kielen ja kulttuuritaustan avulla ihmiset voivat ymmärtää asioita samalla tavalla, mutta omat kokemukset voivat vaikuttaa asioiden tulkitsemiseen ja sisällöiden oppimiseen. (Tynjälä 1999, 62–112.)

Selkokieli Suomessa on kehitetty yli 25 vuotta sitten. Silloin huomattiin, että muokkaamalla yleiskielisiä tekstejä selkeämmäksi taataan kehitysvammaisille tai muille, joilla on oppimisvaikeuksia paremmat ymmärtämisen ja osallistumisen mahdollisuudet. (Kartio 2010,8.) Selkokielisen materiaalin tuottaminen Suomessa alkoi 1970-luvulla kun Kehitysvammaisten Tukiliitto tuotti ensimmäisiä selkokielisiä aineistoja kirjakerhon KOPLA perustamisen yhteydessä. Ensimmäiset selkokirjat on julkaistu 1980 luvun alussa (Mäkinen, 1995, 9.) Selkokielen keskuksen mukaan määritelmä lähtee liikkeelle yleiskielen määritelmästä ja korostaa selkokielen merkitystä erityisryhmille suunnattuna kielimuotona. (Selkokieliakeskus.)

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä (Selkokeskus).

Nyky maailmassa viestinnän muodot ovat kehittyneet ja tieto kulkee silmänräpäyksellä maapallon toiselta puolelta toiselle. Kieli vaikuttaa lukijan ymmärtämiseen ja oppimiseen. Kielen avulla ihmiset voivat kommunikoida ja saavat tietoa ympäristöstä. Kieli mahdollistaa olla vuorovaikutuksessa. Jos

ihmisillä on oppimisvaikeuksia, on heillä vaikea luoda tietopohjaa, joka on perustana oppimiselle ja uusien asioiden ymmärtämiselle. (Mäkinen 1995, 8-11.)

Suomessa on arviolta noin 200 000 selkokielen tarvitsijaa eri ikäluokista. 10–20% yli 65 -vuotiaiden keskuudesta, työikäisistä 4-6 % ja lapsista ja nuorista 4-8 % tarvitsee selkokieltä. Selkokielestä hyötyvät henkilöt, joilla on vaikeuksia lukemiseen, tarkkaavaisuuteen, hahmottamiseen tai muistiin liittyen. Lisäksi henkilöt, joiden kehitys on viivästynyt, sekä henkilöt, jotka kuuluvat kielelliseen tai etniseen vähemmistöön hyötyvät selkokielestä. (Virtanen 2009, 27–39.)

Selkokieltä tarvitsevien ihmisten elämää voisi kuvata myös näin: Heillä on vaikeuksia asioida virastoissa, saada tietoa tiedotusvälineiden kautta, täyttää lomakkeita ja tulkita opasteita. Heidän on vaikea selvittää jokapäiväisessä elämässään, koska käyttämämme kieli on liian monimutkaista ja heiltä saattaa puuttua asiaan liittyvät yleis- ja pohjatiedot (Mäkinen 1995, 9).

5.2 Opitaan eri tavalla

Oppiminen on prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa itsensä ja ympäristön kanssa. Oppimisen aktivointi tapahtuu toiminnallisten prosessien kautta, jossa käytetään ihmisen mielikuvia, aistikanavia, ja elämyksiä. (Jokela 2002, 43.) Oppimiseen vaikuttavat ihmisten kognitiiviset toiminnot kuten muistaminen, ajattelevinen ja havaitseminen. Oppimisessa nämä toiminnot nivoutuvat toisiinsa saumattomasti. Informaation vastaanotto, muokkaus ja tulkinta on jatkuva prosessi. Tämä voi aiheuttaa muutoksia käsityksissämme, tiedoissamme, taidoissamme ja tunteissamme. Jos tämä muutos kestää kauemmin kuin hetken, sitä kutsumme oppimiseksi. (Wrightin 1995, 19.)

Oppimisella tarkoitetaan kokemukseen perustuvia muutoksia yksilön valmiuksissa, taidossa ja tiedoissa. Oppiminen on vuorovaikutusprosessi yksilön ja ympäristön välillä. Oppimisen kautta ihmiset tulkitsevat havaintoja, voivat ennakoita tulevaisuuden muutoksia ja sopeutua niihin. Oppimisen avulla ihminen pystyy muokkaamaan todellisuutta itsestään ja ympäristöstään. Voidaksemme ymmärtää oppimisprosessin sisäistä logiikkaa ja opiskelijoiden erilaisuutta, meidän on otettava tietojen käsittelyn lisäksi huomioon myös

sosiaalinen ympäristö opiskelijaryhmästä aina kansalliseen kulttuuritaustaan saakka. (Vuorinen 1998, 3-5.)

Tilastokeskuksen (2010) mukaan Suomessa asui 2009 lopussa ulkomaiden kansalaisia 2,9 prosenttia väestöstä, joista suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset ja somalialaiset. Pieni osa noin 1500 maahanmuuttajista on luku- ja kirjoitustaidottomia. Aikuisten lukutaidottomuus voi johtua maahanmuuttajan kotimaan elinolosuhteesta tai traumaattisista kokemuksista kuten esimerkiksi pitkät ajat pakolaisleirillä tai kidutus. Useimmin naisten tilanne on vaikea, sillä joka toinen kehitysmaissa asuva nainen on lukutaidoton. Köyhyys, sota, poliittiset mielipiteet, asenteet ja elinkeinorakenne ovat useimmiten yleisimmät koulunkäyntiä estävät syyt. (Opetushallitus 1993, 10–11.)

Kotoutumiskoulutusta järjestetään Suomeen tulon jälkeen niille maahanmuuttajille, jotka kuuluvat kotoutumislain piiriin. Koulutus kestää vuoden sisältäen suomen kielen opiskelua. Maahanmuuttajien selkokielen tarve vaihtelee. Osa heistä hyötyy siitä vain opintojen alkuvaiheessa ja toisille, joilla kielitaito on jäänyt pysyvästi puutteelliseksi, selkokielen merkitys korostuu entisestään. (Virtanen 2009,52.)

Juvonen & Fadjukoff (1995, 12–13) toteaa, että nykyinen oppimiskäsitys ja koulujen kehittyvä tiedonkäsitys haastaa opettajat uutteen toimintaan. Opetusmateriaali- ja opettajakeskeisestä opettamista siirrytään oppijakeskeiseen oppimiseen, jossa opetusmateriaalin ja opettajan rooli on oppimisprosessi ohjaaminen. Eritysopetuksen näkökulmasta opetusmateriaaleja suunniteltaessa tulee ottaa huomioon oppijan tarpeet ja kyvyt. Hyvin suunniteltu opetusmateriaali toimii kuin opettaja, joka ohjaa oppijaa oikeaan suuntaan ja sitä kautta sekä opettaja että oppija voivat hyödyntää opetusmateriaalia. (Juvonen & Fadjukoff 1995, 12.)

Jotta oppimateriaali olisi mahdollisimman "selkoa", kriteerejä tulee asettaa paitsi tekstille myös kuvitukselle, taitolle ja ulkoasulle (Juvonen & Fadjukoff 1995, 14).

6 Kehittämishankkeen toteutuminen

6.1 Kehittämishankkeen menetelmät

Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa pyritään saavuttamaan jotain uutta. Tavoitteena on saavuttaa konkreettinen muutos parempaan suuntaan. Tietojen pohjalta voidaan rakentaa uusia työvälineitä, jotka voivat toimia perustana kehittämistyössä. (Heikkilä ym. 2008, 21.) Tutkimuksellinen kehittämistoiminta on tarkastelutapa, jossa hyödynnetään tutkimusta. (Toikko & Rantanen 2009b, 1, 10.)

Kehittämistoiminnassa voidaan hyötyä käsitteellisistä malleista, jonka perustana on aiempi tutkimus tai kokemustieto. Kehittämistoiminnassa johtopäätökset tehdään kriittisen tarkastelun pohjalta. Nämä johtopäätökset jalostavat tutkimusongelmia ja siihen liittyviä hypoteeseja tai perusteluja. (Ramstad & Alasoini 2007, 4.)

Kehittämistoiminnan tavoitteena on organisaation oppiminen ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen. (Heikkilä ym. 2008, 41.) Kehittämistoiminta on tavoitteellista, systemaattista, ja konkreettista toimintaa, joka tähtää ennalta määriteltyyn tavoitteeseen. (Toikko & Rantanen 2009a, 20.) Kehittämistoiminnassa tulee huomioida myös hiljainen tieto, joka on mahdollisimman yksityiskohtaista, kokemuksellista, ja pohdiskelevaa. (Seppänen - Järvelä & Karjalainen 2006, 173–174.)

Kehittämistoiminnassa pyritään, sekä ensimmäisen, että toisen asteen muutoksiin. Ensimmäisen asteen muutoksella tarkoitetaan muunnelmia rakenteiden puitteissa ja toisen asteen muutokset ovat itse rakenteissa tapahtuvia muutoksia. (Seppänen-Järvellä & Karjalainen 2006,42.)

Tänä päivänä yhteiskunnan muutokset ovat haasteita organisaatiolle, yhteisölle ja yksilölle. Kehittämisvalmiuksia tarvitsevat, sekä organisaatiot, että työntekijät. Kehittämistyössä kyky tarkastella, tehdä päteviä päätelmiä ja halu tehdä työtä muutoksen aikaansaamiseksi ovat keskeisiä (Heikkilä ym. 2008, 33).

Kehittämistoiminnassa kehittäjän toiminta voi perustua asiantuntemukseen eli hän toimii konsulttina ja tekee ehdotuksia oman asiantuntijuutensa pohjalta. Kehittäjä voi olla työyhteisön jäsen joka kerää tietoa ja analysoi sitä muiden työyhteisön jäsenten kanssa. Kehittäjän rooli on myös asiantuntija, joka kannustaa tiimi jäsenet muutostyöhön. (Toikko & Rantanen 2009a, 91.) Muutostyössä on tärkeää laatia koottujen tulevaisuusnäkökymien ja siihen johtaneiden tukitoimien pohjalta yhteinen suunnitelma. Tärkeintä on saada sovituksi kuka tekee mitä ja kenen kanssa seuraavaksi. Ne asiat, jotka läsnäolijoiden mukaan ennen kaikkea vähensivät huolta, otetaan toiminnan peruspilariksi. (Seikkula & Arnkil 2005, 76.)

Tässä kehittämishankkeessa käytetyt menetelmät on kuvattu taulukossa 1: työyhteisökokous, dialogi, lomakekysely osallistujille, perehdyttäminen/koulutus ja arviointi. Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi ja perustuu vuorovaikutukselle. Keskustelussa pyritään tasavertaisuuteen keskustelun osapuolten välillä, mutta kaikki keskustelu ei ole dialogista. Dialogi eroaa keskustelusta siinä, että keskustelu nähdään usein tavoitteellisena toimintana, jossa päämääränä on tuoda omat ajatukset julki. Dialogi taas nähdään vuoropuheluna, jossa oleellista on keskittyä kuuntelemaan ja olemaan avoin tuleville asioille. (Vilén ym. 2002, 65.)

Dialogissa on kysymys vuorovaikutuksesta, jossa vuorovaikutuksen osapuolet reagoivat toisiinsa ja jakavat yhteisiä kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksiä asioista. (Mönkkönen 2002, 33) Dialogisuus vuorovaikutuksessa on tapa toimia ja tapa kohdata toinen toisensa. (Vilén ym. 2002, 65.) Dialogisuus on auttamista ja kohtaamista, jossa toisesta ihmisestä ei ole ennako-oletuksia. Eri osapuolet ymmärtävät asioita omasta näkökulmastaan ja jokaisella on kuvaamilleen kokemuksille omat merkityksensä. Jaettu vastuu tarkoittaa dialogissa sitä, että jokaisella on aktiivinen osa lopputuloksen kannalta. (Sorsa 2002, 45.)

Dialogisuus ei ole haastattelutekniikka. Erilaisissa tilanteissa tarvitaan erilaisia kysymyksiä. Tärkeintä dialogisuuden toteutumisessa on se, että keskustelijat muokkaavat omia puheenvuorojaan toisten keskustelijoiden tuomien sisältöjen

mukaan. Se on siis huomion kiinnittämistä omaan puhetapaan. (Seikkula & Arnkil 2005, 54–55.)

Tämän kehittämishankkeen aikana järjestin ystäväkurssikouluttajille selkokieliseen oppimateriaaliin liittyviä perehdytysiltoja. Perehdytysilloissa reflektoimme uuden oppaan tarkoitusta, merkitystä ja käytännöllisyyttä.

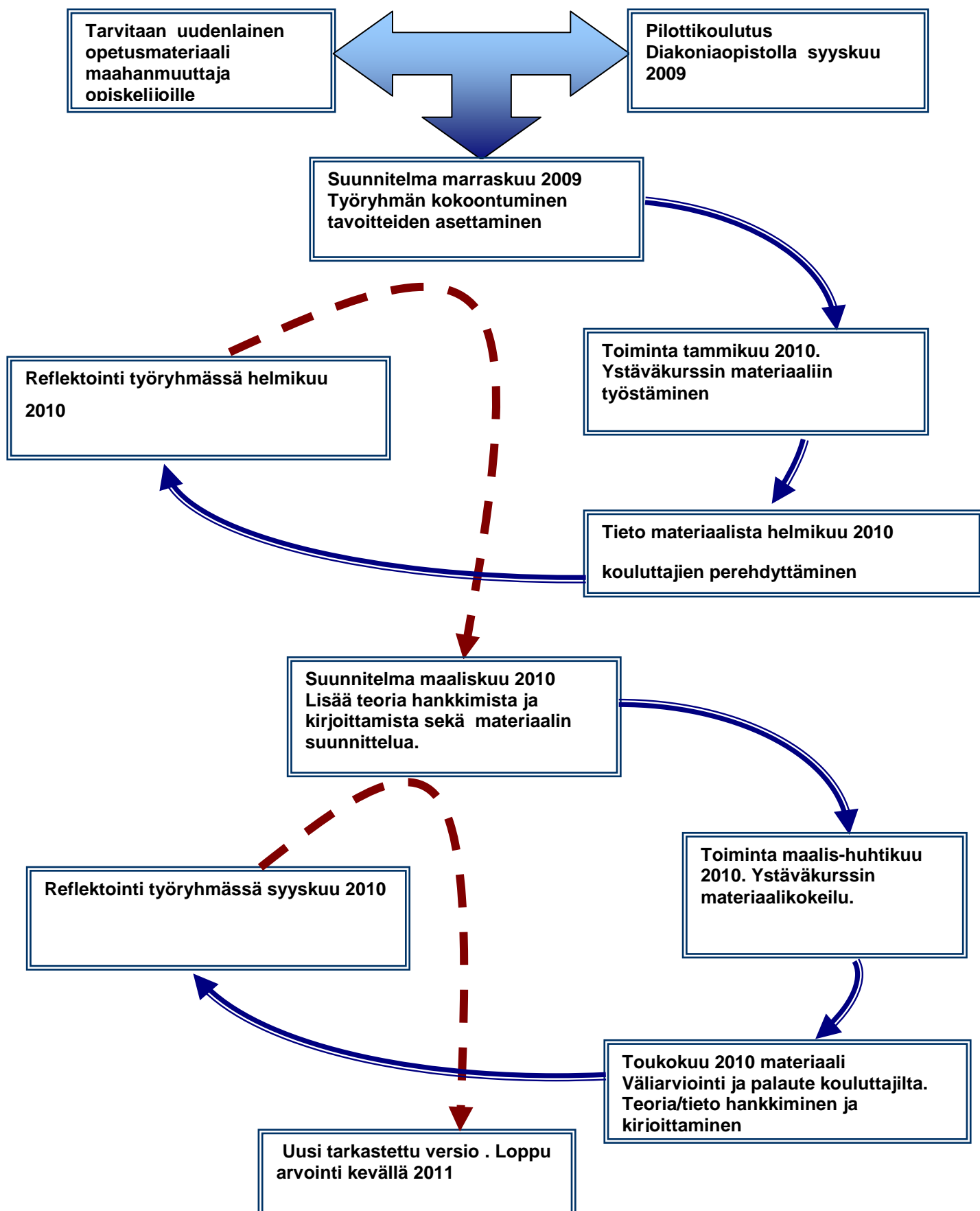
Aihe	Kehittämismenetelmä	Materiaali	Toimijat
Keskustelu kehittämishankkeesta	Työryhmän kokous Dialogi	Muistio	SPR:n hankkeen työryhmä
Keskustelu mentorin kanssa	Mentorointi	Muistio	Helsingin ja Uudenmaan piiri nuorisotyönsuunnittelija.
Työryhmän kokoontuminen tavoitteiden asettaminen	Työryhmäkokous Dialogi	Muistio	SPR: n hankkeen työryhmä
Kouluttajien opetusmateriaaliin perehdyttämiseen	Dialogi Reflektivisyys	Muistio	SPR:n Sosiaalipalvelun kouluttajille
Opetusmateriaalin väliarviointi	Digium-lomakekysely	Arviointi-aineistoa	SPR:n Sosiaalipalvelun kouluttajille
Työryhmän palaveri	Työryhmäkokous Dialogi	Muistio	SPR: n hankkeen työryhmä
Opetusmateriaalin loppu arviointi	Digium-lomakekysely	Arviointi-aineistoa	SPR:n Sosiaalipalvelun kouluttajille

Taulukko 1. Kehittämishankkeen menetelmät

6.2 Kehittämishankkeen kuvaus

Toimintatutkimuksen raportoinnissa edetään toimintatutkimuksen syklien mukaan kronologisesti toimintaa ja aineistoa esitellen, analysoiden ja tulkiten.

Tavoitteena on esitellä prosessin etenemistä vaihe vaiheelta. (Heikkinen 2001, 175–179.)

Kuvio 8. Kehittämishankkeen kuvaus

Kuviossa 8 on esitetty kehittämishankkeen prosessi ja sen vaiheet. Kehittämishankkeen aikana toteutuu kaksi sykliä, joissa molemmissa toteutuivat suunnittelu, toiminta ja reflektointi. Syksyn 2009 - talven 2010 aikana toteutettiin yksi sykli ja toinen kevään-syksyn 2010 aikana. Spiraali kuvaa, kuinka toiminta ja ajattelu yhdistyvät toisiinsa peräkkäisinä suunnittelun, toiminnan, reflektoinnin sekä uudelleensuunnittelun sykleinä. Todellisuudessa eri vaiheita ei voida erottaa tarkkaan toisistaan, vaan ne lomittuvat toinen toisiinsa ja muotoutuvat tutkimuksen kuluessa. (Heikkinen 2001, 175.)

Reflektiivinen ajattelu oli keskeistä koko kehittämishankkeen ajan. Ojasen (2006, 77) mukaan reflektointi on itsensä tutkimus- ja löytämisprosessi. Prosessissa yksilö yrittää ymmärtää omista kokemuksistaan tulkinnan kautta syntyneitä merkityksiä. Näin asiasta syntyy oma käsitys ja oma tieto. Jos kokemuksia tulkita, ei niistä synny merkitysisältöjä. Tällöin ihminen voi toimia enemmän tai vähemmän sokeasti.

Reflektointi on väline, jonka avulla voi astua askeleen taaksepäin ja tarkastella tilannetta uudelta näkökulmasta. Reflektio voi avata uusia ajatuksia, joista itse ei välttämättä ole ollut tietoinen. Reflektion kautta voi yhdistää teoriaa ja omia uskomuksia. Reflektio ei ole vain analysointia, on myös keino ymmärtää toimintaa ja uusien toimintamuotojen rakentamista. Reflektoinnin keskeisyys toimintatutkimuksessa ilmenee siinä, että toimintatutkimus hahmotellaan itsereflektiivisenä kehänä, jossa toiminta, sen havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu seuraavat toisiaan. Refleksiivisestä kehästä muodostuu ajassa etenevä spiraali, kun syklit asetetaan peräkkäin. (Ojanen 2006, 78–82.)

6.2.1 Työryhmän kokoontuminen ja tavoitteiden asettaminen

Projektin elinkaaren aikana tärkein vaihe on projektin suunnittelu. Suunnitteluvaiheessa projektille asetetaan tavoitteet ja varmistetaan, että kaikilla projektin suunnitteluun osallistuvilla on yhteinen näkemys projektin lopputuloksessa. Selkeät tavoitteet lisäävät ja helpottavat yhteistoimintaa. Hyvä

suunnitelma ei ole koskaan valmis, vaan siihen voidaan tehdä jatkuvasti muutoksia. (Kettunen 2003, 49–50.)

Kutsuin kehittämishankkeen suunnittelua ja toteuttamista varten koolle työryhmän. Työryhmän jäsenet olivat Helsingin ja Uudenmaan piirin ja SPR:n keskustoimiston koulutussuunnittelijat, keskustoimiston pakolais – ja maahanmuuttotyön suunnittelija sekä Helsingin ja Uudenmaan piirin ja keskustoimiston sosiaalipalvelutoiminnan koordinaattorit. Hankkeen prosessin aikana minun mentorina toimi sosiaalialan Ylemmän AMK -tutkinnon suorittanut Helsingin ja Uudenmaan piiri nuorisotyön suunnittelija.

Henkilökunnalla on oikeus osallistua kehittämistyöhön. Työntekijöiden kokemus oman työpanoksen merkittävydestä kehittämishankkeen onnistumiseksi lisää sitoutumista toimintaan. Kehittämistoimintaan sitoutuminen edellyttää, että osallistujat ymmärtävät ja hyväksyvät hankkeen tavoitteet. (Heikkilä ym. 2008, 102.)

Ryhmässä opimme, kasvamme, vahvistumme ja muutamme (Kaukila & Lehtonen 2008, 11).

Ensimmäinen suunnittelupalaveri pidettiin 17.11.2009 (Liite 2 kutsu työryhmälle.) Työryhmän roolina oli selkeyttää ja rajata kehittämishankkeen tavoitteet ja aikataulu, sekä sopia hankkeen tuotoksesta. Työryhmä päätti, että hankkeen tavoitteena on kehittää selkokielinen opetusmateriaali maahanmuuttajille suunnatulle ystäväkurssille. Päätettiin, että uusi materiaali kehitetään Punaisen Ristin ystäväkurssin rungon pohjalta. Uuden materiaalin tarkoituksena on palvella myös kouluttajia, jotka voivat käyttää sitä työvälineenä kurssimenetelmien suunnitteluun. Työryhmässä päätettiin myös, että selkokielinen materiaali tulisi käyttöön vain Helsingin ja Uudenmaan piirissä.

Sovimme työryhmässä, että kerään hankkeen aikana toteutuvilta ystäväkurseilta palautetta, jonka avulla kehitetään maahanmuuttajille suunnatun ystäväkurssin opetusmateriaalia. Pohdimme työryhmässä sitä, keneltä palautetta olisi hyvä kerätä? Päädyimme siihen, että maahanmuuttajaosallistujien auttavan suomenkielen tason takia, voi heiltä olla

vaikea saada konkreettisia kehittämissideoita. Päätimme, että sen sijaan kerätään palautetta opetusmateriaalista ystäväkurssin kouluttajilta Digium -kyselyllä sähköpostinvälityksellä.

Tässä hankkeessa minun roolini oli toimia vastuuhenkilönä ja työryhmän ohjaajana. Työryhmän ohjaajan taidot ja persoonallisuus ovat mallina ryhmän jäsenille. Työryhmän ohjaajana ei tarvitse olla täydellinen. Työryhmän ohjaaja saa olla oma persoonansa ja hänen ominaisuudet ilmenevät hänen teoissaan ja sanoissaan. (Kaukila & Lehtonen 2008, 58–59.) Työryhmän ohjaajan rooli on myös antaa tilaa ryhmän prosesseille ja huolehtia siitä, että jokaisella jäsenellä on mahdollisuuksia kertoa omista ajatuksistaan. Työryhmän ohjaaja tekee havaintoja, ei tulkintoja. (Kaukila & Lehtonen 2008, 63–73.)

Ei ole olemassa tiettyä ihmistyyppiä, josta tulee automaattisesti hyvä ryhmänohjaaja. Ei ole myöskään reseptiä, jota noudattamalla kaikista voi tulla hyviä ryhmänohjaajia. Jokainen ryhmänohjaaja on oma persoonansa, jolla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa, sekä tapansa toimia (Kaukila & Lehtonen 2008, 58).

6.2.2 Ystäväkurssin selkokiehisen materiaaliin työstäminen

Aloitin tammikuussa 2010 ystäväkurssin selkokiehisen opetusmateriaalin työstämisen. Maahanmuuttajille suunnattu opetusmateriaali on kehitetty olemassa olevan Punaisen Ristin ystäväkurssin rungon mukaan. Ystäväkurssin runko pää- ja alaotsikoineen on kuvattu taulukossa 2.

Ystäväkurssin runko:

1. Punaisen Ristin ystäviksi
2. Ystävän taidoilla
3. Rinnalla elämän eri tilanteissa
4. Ystävätoiminta omassa osastossa

Ensimmäisessä osassa - *Punaisen Ristin ystäviksi* - olen tuonut esille kuvien avulla ja selkokieltä käyttäen vapaaehtoistoiminnan merkityksen, Punaisen Ristin historian, periaatteet ja toimintamuodot sekä ystävätoiminnan historian.

Toisessa osassa -*Ystävän taidoilla* olen nostanut esille vuorovaikutustaidot ja niiden merkityksen, itsetuntemuksen, erilaisuuden hyväksymisen ja hyvän kohtaamisen ystävätoiminnassa. Osassa kolme - *Rinnalla elämän eri tilanteissa* olen käsitellyt erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kohtaamista, elämän kriisejä sekä vapaaehtoisille suunnattua omaa tukea ja heidän hyvinvointia. Neljännessä osassa – *Ystävätoiminta omassa osastossa* olen tuonut esille vapaaehtoisten oikeudet ja velvollisuudet, vapaaehtoisten vakuutukset sekä vapaaehtoistoiminnan polun.

Osa 1	Osa 2	Osa 3	Osa 4
Punaisen Ristin ystäviksi	Ystävän taidoilla	Rinnalla elämän eri tilanteissa	Ystävätoiminta omassa osastossa
Vapaaehtoistoiminnan merkitys Punaisen Ristin historia, periaatteet ja muut toimintamuodot Ystävätoiminnan historia ja pelisäännöt	Itsetuntemus ja erilaisuuden hyväksyminen Vuorovaikutustaidot Hyvä kohtaaminen	Erilaisissa elämän tilanteissa olevan ihmisen kohtaaminen ja tukeminen Ystävätoiminnan ongelmatilanteita Ystävän oma tuki ja hyvinvointi	Vapaaehtoisen oikeudet ja velvollisuudet Vastuu ja vakuutukset Ystäväksi ilmoittautuminen

Taulukko 2. SPR:n ystäväkurssin runko

Ystäväkurssin rungon sisällön mukaan olen avannut kaikki neljä pääteemaa käyttäen selkokielen kirjoitusohjeita sekä lisäten värikuvia. Opetustilanteessa kuvan viestin ja sen sisällön pitäisi olla mahdollisimman selkeä. Kuvien avulla voidaan avata erillisiä käsitteitä, jotta sanat on helpompi ymmärtää. Kuvien

peruskriteerit ovat: selkeät, kirkkaat värit ja yksinkertaiset muodot. (Juvonen & Fadjukoff 1995, 53.) Ihmisten kyky tunnistaa erilaisia kuvioita on valtava. Kun ajatuksia esitetään visuaalisesti, ihminen näkee hahmoja, joita ajatuksen sanallinen muoto ei hänelle välttämättä avaa. (Antony 2000, 183–185.)

Visuaalinen esittämistapa auttaa näkemään malleja, jotka muuten voisivat jäädä huomaamatta. Kuvan avulla on mahdollista erottaa kunakin ajankohtana tärkeä informaatio vähemmän tärkeästä, sekä kysyä oikeita kysymyksiä oikeaan aikaan. Kuvat ja kuvien tekeminen voivat ilmaista sellaista kokemuksen tasoa ja voimakkuutta, mihin sanat eivät riitä. (Antony 2000, 183–185.)

Vuorisen(1998,149–150) mukaan kuvallisella ilmaisulla tarkoitetaan valmiiden kuvien käyttämistä, sekä erilaista kuvien tuottamista. Kuvat ovat ilmaisun välineinä keskustelussa ja vuorovaikutuksessa. Kuvallisen ilmaisun keskeiset tehtävät opetuksessa Vuorisen(1993, 150) mukaan ovat:

- Antaa informaatiota ja hahmottaa kokonaisuuksia
- Välittää mielikuvia, tunnelmia, fantasioita ja virikkeitä
- Herättää kysymyksiä, mielipiteitä ja tunteita
- Antaa mahdollisuuden ilmaista itseä
- Helpottaa mieleen palauttamista ja muistamista

Kielellisyys ja visuaalisuus eivät ole toistensa vastakohtia. Kuvissa näemme erilaisia asioita, jotka herättävät tuntemuksia, mutta vain osan niistä voidaan tuottaa kielellisesti. Visuaalisuus voidaan kokea kuulemalla, tuntemalla ja näkemällä. (Seppänen 2001, 21–37.)

Visualisointi merkitsee käytettävissä olevan tiedon vahvistamista ja tähtää asian aikaisempaa ymmärtämiseen. Visualisointiprosessi on kognitiivinen työkalu, joka se edistää ajattelua monella alueella. (Meisalo ym. 2000, 102.) Visuaalisen lukutaidon avulla voi muokata näkemäänsä kokemuksesta kielelliseksi ja kommunikoida sitä muiden kanssa. Visuaalinen lukutaito ei ole vaan sitä, että ymmärtää, vaan miten tulkitsee asiat. (Seppänen 2001, 22–24.)

Suomessa selkokielen periaatteita on kehitetty 1980 luvulta lähtien. Tieto kohderyhmien tarpeista ja yhteistyö lisääntyminen eri kielentutkimustahojen kanssa on muokannut vuosien varrella käsitystä, miten kieli muokataan helpommaksi. Selkokielen periaatteet on sovellettu kansainvälisestä ohjeistosta Guidlinens for Easy-to-read Material . Ohjeistot ovat yleisluontoisia ja suomen soveltaminen ei ole ongelmallista. Leskelä & Virtanen (2006,12–13) mukaan kirjatessa selkokielellä pitäisi noudattaa selkokirjoitusohjeita:

- Sisällön johdonmukaisuus - mitä haluamme sanoa ja kenelle.
- Sanasto - vältä pitkiä sanoja ja käytä tuttua sanastoa
- Yksinkertaiset rakenteet. Vältä passiivia ja partisiippimuotoja.
- Lyhyt lause. Yksi tärkeä asia lauseessa.
- Teksti kokonaisuutena. Tekstin rakenne etene loogisesti
- Tarkista teksti.

Selkoteksti syntyy olemassa olevasta yleiskielisestä tekstistä. Muokkaamalla ja lyhentämällä yleiskielistä kirjoitusta syntyy selkokieline teksti. Selkotekstin kirjoittamisen perusta on aiheen ymmärtäminen, ja taustamateriaalien ja tietojen kerääminen. Kirjoittajan tulisi pyrkiä selkeämpään tekstiin, joka aktivoi ja visualisoi lukijan tiedot asiasta. Lähtökohtana selkotekstin kirjoittamisessa on useimmiten ”omin sanoin selittäminen”, aiheen sisäistäminen sitten, että aiemmat aiheen esittämistavat tai sanonnat eivät kahlitse. Selkotekstin kirjoittaminen ei ole tekninen suoritus. Kirjoittajan oma luova panos on tärkeä selkotekstin tekemisessä yhtä lailla kuin muussakin hyvän tekstin kirjoittamisessa. (Sainio 1995, 39- 45.)

6.2.3 Kouluttajien perehdyttäminen

Kouluttajien perehdyttäminen opetusmateriaaliin käyttöön oli tärkeä osa kehittämishankkeen prosessia. Perehdyttämisen tarkoitus oli varmistaa, että suunnitelmat materiaalin käyttötavoista kohtaavat myös käytännössä

kouluttajien arjessa. Ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen osallistui Suomen Punaisen Ristin neljä ystäväkurssikouluttajaa. Keskustelun alkuvaiheessa keskeisenä tavoitteena oli ilmapiirin ja kontaktin luominen, sekä yhteisen näkemyksen muodostaminen. Lisäksi sovittiin opetusmateriaaliin liittyvien kehittämis ehdotusten keräämisestä.

Kouluttajien perehdytyksiltä ystäväkurssin materiaaliin käyttöön järjestettiin 11.2.2010. Perehdyttämisen tarkoitus oli kouluttajien kanssa käydä läpi läpi opetusmateriaalin rakenne ja sisältö, sekä antaa kouluttajille opetusmenetelmävinkkejä. Ohjeet vieraskielisten kouluttamiseen on listattu taulukkoon 3. Maahanmuuttajien opettamisessa kouluttajan tehtävänä on kiinnittää huomio omaan puheilmaisuunsa ja varmistaa viestin perillemenon. Opetustilanteessa tärkeä on se, että kouluttaja pystyy puhumaan selkeästi ja käyttämään ymmärrettävä suomen kieltä. (Saari & Karvala 2008,12.)

- ❖ Puhu hitaasti ja äännä selvästi kuitenkin liioittelematta.
- ❖ Kertaa asian ydin ja etene johdonmukaisesti. Käytä konkreettisia ja selkeitä esimerkkejä.
- ❖ Toista sama asia eri tavoin. Käytä lyhyitä lauseita ja suoraa sanajärjestystä. Tarkista, että tulit ymmärretyksi ja kuuntele.
- ❖ Käytä yleisesti tunnettuja puhekielen sanoja, mutta älä vahvoja murreilmaisuja.
- ❖ Valmistaudu hyvin ja varmista, että olet sisäistänyt vaikeat sanat ja tiedät niiden synonyymit.
- ❖ Käytä vastavuoroista dialogia: mitä joku asia tarkoittaa esimerkiksi maahanmuuttajan omassa kulttuurissa ja mitä se tarkoittaa esimerkiksi Punaisen Ristin toiminnassa

Taulukko 3. Ohjeita vieraskielisten kouluttamiseen

Perehdyttämispalaverissa kävimme läpi myös, minkälaisia havainnollistavia materiaaleja kouluttaja voi käyttää ystäväkurssilla. Lisäksi keskustelimme mahdollisista haasteista ja vaikeuksista maahanmuuttajien kouluttamisessa. Kouluttajien roolit ja tehtävät ovat moninaiset ja ne painottuvat eri tavalla sen mukaan mikä on osallistujien suomenkielen taso.

Havainnollistavia materiaaleja kouluttamiseen:

- Valokuvat, videot ja kuvamateriaali
- Elekieli ja näyttelemine
- Harjoitukset ja toiminnalliset menetelmät
- Piirtäminen ja näyttäminen

Ystäväkurssikouluttajien asenteiden ja ylimielisyyden takia perehdytysilta oli haastava. Kouluttajilla oli monenlaisia mielipiteitä ja erilaisia ristiriitoja sanattomilla ja sanallisilla viesteillä.

"Kyllä tiedän olen ollut sosiaalialalla 10 vuotta, ja sosiaalivirastossa minulla oli maahanmuuttaja asiakkaana."

Ohjaajan taidot Onismana (2000, 170) mukaan ovat mm. aktiivinen kuuntelu, toistaminen, selventäminen, empatia ja tiedon jakaminen. Ohjaajan toiminta on jatkuvaa tasapainoilua. Kun valitsee yhden näkökulman, hylkää toisen. Ratkaisuja tehdessään ohjaajan on hyvä muista, että harvoin on olemassa yhtä oikeata totuutta. (Kaukila & Lehtonen 2008, 71.)

6.2.4 Opetusmateriaalin väliarviointi

Kehittämishankkeen toteutumiseen kannalta opetusmateriaalin arviointi oli keskeinen. Maahanmuuttajaosallistujien vaihtelevan suomenkielen tason takia opetusmateriaalin arviointilomakkeet oli lähetetty kouluttajille. Arviointi toteutui kahdessa osassa: väliarviointi ja loppuarviointi.

Keväällä 2010 järjestin maahanmuuttajille suunnatut ystäväkurssit kolmessa oppilaitoksessa. Oppilaitokset olivat Helsingin Diakoniaopiston, Hyria

aikuiskoulutuksen ja Helsingin Diak ammattikorkeakoulun. Ystäväkurssin opetusmateriaalin kokeilu tapahtui näissä kolmessa oppilaitoksessa ja osallistujien määrä oli yhteensä noin 50. Ystäväkurssien kouluttajina toimivat minun lisäksi neljä vapaaehtoista kouluttajaa.

Opetusmateriaalin väliarviointi koostuu sähköpostikyselyillä kerätystä aineistosta. Päädyin sähköpostikyselyjen tekemiseen, koska tällä tavoin aineiston kerääminen olisi helppoa ja nopeaa kummallekin osapuolelle. Laadin sähköpostikyselyt Digium-ohjelman avulla. Laadin ensin saateviestin, jonka välitin edelleen neljälle kouluttajalle. Saateviestissä kerroin sähköpostikyselystä, itsestäni ja kyselyn tarkoituksesta. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Väliarviointiin kyselyyn neljästä kouluttajista kolme vastasi (Liite 3). Kysymykset on laadittu ystäväkurssin rungon pohjalta. Kyselylomakkeessa kouluttajat vastasivat kysymyksiin asteikolla 6-10.

10= erinomaisesti

9= hyvin

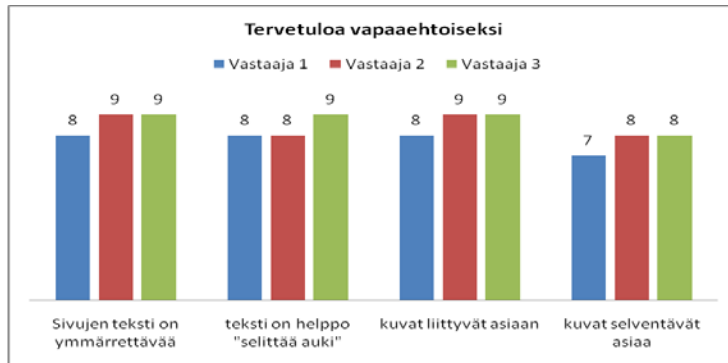
8= ei hyvin eikä huonosti

7= huonosti

6= erittäin huonosti

Palautteiden perusteella kouluttajat kokivat, että kurssin ensimmäisessä osiossa *Punaisen Ristin ystäviksi* (Kuvio 9) teksti on hyvin ymmärrettävää ja hyvin helppo selittää auki. Kahden kouluttajan mielestä kuvat liittyvät hyvin asiaan, mutta yksi heistä koki, että kuvat selventävät huonosti asiaa.

Kuvat olisivat mielenkiintoisempia. Itse pidän sarjakuvan keinosta (Vastaja 1).

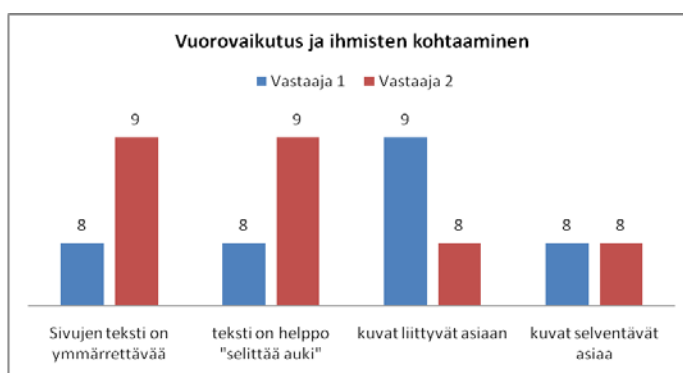
Kuvio 9. Osa 1 Punaisen Risti ystäviksi

Ystävä taidolla osassa (Kuvio 10) kysymyksiin vastasi kolmesta kouluttajasta kaksi. Kouluttajien mielestä sivujen teksti on hyvin ymmärrettävää ja helppo selittää auki. Molemmat olivat sitä mieltä, että kuvat eivät selvennä asiaa hyvin eivätkä huonosti.

Sanaton viestintä- sivu ei erityisien vaikuttava sanastoltaan/kuviltaan (Vastaaja 3).

Yksi vastaajista ehdotti, että opetusmateriaalissa olisi enemmän tilaa koulutettavan omille ajatuksille.

Toivoisin, että kirjassa olisi tila oppijan kirjata asioita. Esim. Opettajan materiaalissa olisi enemmän materiaalia "kalvolla", josta opiskelija voi ranskalaisin viivoin täydentää kirjaan, esim. erilaisuuden hyväksyminen, itsetuntemus. Lisäksi vihkossa voisi olla tilaa omille ajatuksille joko suomenkielellä tai omalla äidinkielellä (Vastaaja 2).

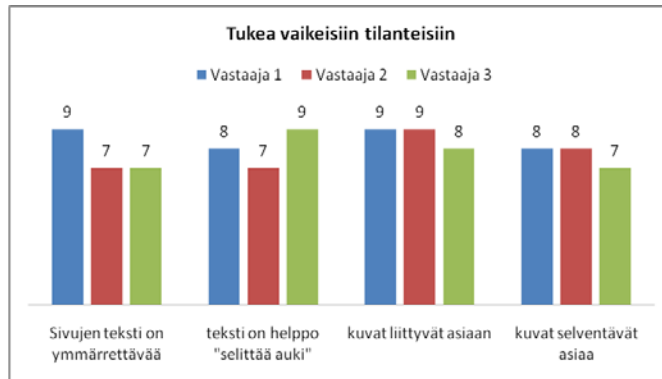
Kuvio 10. Osa 2 Ystävän taidolla

Rinnalla elämän eri tilanteissa osassa (Kuvio 11) kaksi vastaajista on sitä mieltä, että teksti on huonosti ymmärrettävää ja vaikea selittää auki . Kaksi

vastaajista oli sitä mieltä, että kuvat kuvut liittyvät hyvin asiaan. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että kuvat eivät selvennä asiaa . Vastajien ehdotuksia:

Kriisin vaiheissa voisi olla selkeämmin tilaa kirjoittaa. Lisäksi kriisin vaiheet voisi kuvata niin, että se tukee prosessin kuvausta (Vastaaja 2).

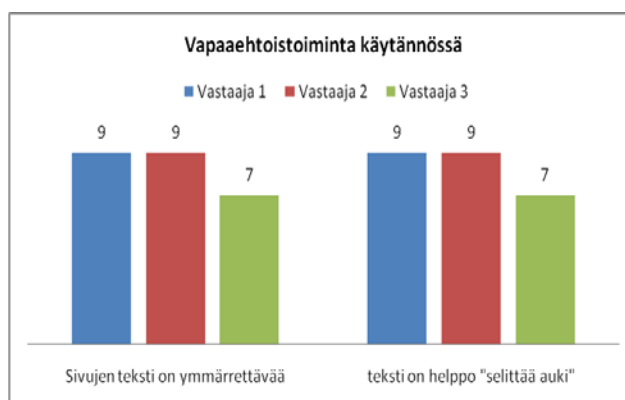
Reaktiovaiheiden käsittely täytyi jättää kokonaan pois kielellisistä syistä, koska osalla kurssilaisista kielelliset taidot olivat niin heikot (Vastaaja 1).

Kuvio 11. Osa 3 Rinnalla elämän eri tilanteissa

Ystävätoiminta omassa osastossa osaan (Kuvio 12) laadittiin vain kaksi kysymystä. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että sivujen teksti ja niiden selittäminen on hyvin ymmärrettävää ja helppoa. Yksi vastajista oli sitä mieltä, että sivut ovat huonosti ymmärrettäviä ja niitä on vaikea selittää. Kouluttajien ehdotukset:

Toivosin, että kouluttajan materiaali olisi laajempi ja oppilat voisivat siitä täyttää kirjan sivuja. Lisäksi vihkonen kannustasi omiin ajatuksiin ja reflektioon (Vastaja 3).

Kuvio 12. Osa 4 Ystävätoiminta omassa osastossa

Kouluttajat ovat kokeneet, että materiaalin teksti on hyvin ymmärrettävää ja helppo selittää, mutta kuvat eivät selvennä asiaa joka kohdassa. Väliarvioinnin tulosten perusteella voidaan päätellä, että materiaali oli tarpeellinen ja helppo käyttää, mutta pieniä korjauksia ja muuttoksia on lisättävä.

7 Kehittämishankkeen tuotos

7.1 Ystäväkurssin selkokiehisen opetusmateriaalin sisältö

Kehittämishankkeen tuloksena syntyi maahanmuuttajille suunnatun ystäväkurssin opetusmateriaali selkokielellä. Kun tuotos suunnitellaan, hahmotetaan aluksi työn tavoite ja se, miten työ niveltyy ammatilliseen käytäntöön. Tuotoksen tekemisessä tarvitaan yhteissuunnittelun lisäksi aikaa vapaaseen luovaan työhön. Tuotos voi olla osa tuotekehittelyä, joka sisältää tuotteen suunnittelu- ja valmistumisprosessit, kokeilun, arvioinnin ja markkinoinnin. Tuote voi olla yksittäinen esine tai palvelu jollekin määrätylle käyttäjäryhmälle tai se voi olla toiminnallinen kokonaisuus tai se voi olla järjestelmä. (Kainulainen ym. 2002, 37- 38.)

Ystäväkurssilla perehdytetään uusia vapaaehtoisia toimimaan ystävinä Punaisessa Ristissä. Suomen Punainen Risti on soveltanut ystäväkurssin aineistoa omien tarpeidensa mukaisesti ja omasta näkökulmastaan. Ystäväkurssi voidaan järjestää usealla eri tavalla kuten yhden viikonlopun kestäväenä kurssina tai pidemmälle aikavälille jaksottuvana. Jokaisen vapaaehtoisen, joka on kiinnostunut ystävätoiminnasta ja haluaa toimia Punaisessa Ristissä ystäväenä, pitää ensin suorittaa ystäväkurssi. Kurssi kestää 12 tuntia. Ystäväkurssin kouluttajana voivat toimia Punaisen Ristin vapaaehtoiset kouluttajat.

Väliarvioinnin palautteiden perusteella tein opetusmateriaaliin ehdotetut parannukset. Lisäsin materiaaliin sisällysluettelon, kuvia ja huomioin edelleen Selkokielen keskuksen kirjoittamisohjeet sekä Punaisen Ristin graafiset ohjeet.

Lisäksi lisäsin materiaalin loppuun tyhjiä sivuja, jotka ovat osallistujien omia ajatuksia varten.

Selkokielineen opetusmateriaali on kirjamuotoinen. Opetusmateriaaliin alussa on lyhyt viesti lukijalle, jossa kerrotaan materiaalin tarkoitus. Punaisen Ristin ystäväkurssin selkokielineen opetusmateriaali on jaettu neljään osaan ja jokainen osa on jaettu alaotsikoihin (Taulukko 4).

Osassa 1 *Punaisen Ristin ystäviksi* olen nostanut esille vapaaehtoistyön merkityksen ja tarkoituksen. Tässä osiossa on kuvattu myös Punaisen Ristin historia, periaatteet ja merkin rooli. Lisäksi osiossa on kuvattu Punaisen Ristin organisaation rakenne, kotimaan toimintamuodot sekä kampanjat ja keräykset. Osassa 1 on kuvattu myös ystävätoiminnan historia ja ystävätoiminnan muodot. Osassa 2 *Ystävän taidolla* painopisteenä on itsetuntemus, ihmisten kohtaaminen ja vuorovaikutustaidot. Tässä osiossa käydään läpi myös suomalaisten viestintäkulttuuria ja sanattoman viestin merkitystä. Tuomalla suomalaisten viestintäkulttuuri esille, maahanmuuttajat pystyvät ymmärtämään paremmin suomalaista vuorovaikutuskulttuuria ja sitä kautta voidaan lieventää väärinymmärryksiä kohtaamisen ja vuorovaikutuksen yhteydessä. Osassa 3 *Rinnalla elämän eri tilanteissa* on kuvattu elämän vaikeat tilanteet, miten ihminen reagoi erilaisissa kriisiin vaiheessa ja miten toimia silloin kun ystävä tarvitsee apua. Osassa 4 *Ystävä toiminta omassa osastossa* on kirjoitettu mitkä ovat vapaaehtoisten oikeudet ja velvollisuudet, ystävävälityksien rooli ja tehtävät ja mikä on vapaaehtoisten polku Punaisessa Ristissä. On tuotu esille myös tietoa vapaaehtoistoiminnan ryhmätapaturmavaakutuksesta - miten pitäisi toimia jos toiminnassa olevalle vapaaehtoiselle sattuu tapaturma. Tässä osiossa on nostettu esille Punaisen Ristin jäsenyyden tärkeys, miksi on tärkeä olla jäsen ja miten voi liittyä jäseneksi.

Osa1	Osa 2	Osa 3	Osa 4
Punaisen Ristin ystäviksi	Ystävän taidolla	Rinnalla elämän eri tilanteissa	Ystävöiminta omassa osastossa
Miksi olla vapaaehtoisena Punaisessa Ristissä?	Itsetuntemus	Elämän vaikeat tilanteet	Vapaaehtoiset oikeudet ja velvollisuudet
Vapaaehtoistyö on	Vuorovaikutus	Miten ihminen käyttäytyy kriisissä	Ystävälityksien rooli
Vapaaehtoistoimintaa antaa mahdollisuuden	Viestintä ja kommunikaatio	Miten toimia jos ystävä tarvitsee apua	Vapaaehtoistoiminnan vakuutukset
Punaisen Ristin historia	Suomalaisen viestintäkulttuuri		Vapaaehtoisten polku Punaisessa Ristissä
Merkki	Sanaton viesti		
Punaisen Ristin ja Puolikuun periaatteet	Ihmisten kohtaaminen		
Suomen Punainen Risti organisaatio	Millaista on hyvä kohtaaminen		
Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminta			
Ystävöiminta			
Punaisen Ristin ystävä			

Taulukko 4. Ystäväkurssin selkokielenen opetusmateriaali sisältö

7.2 Kehittämishankkeen vaikuttavuus ja juurruttaminen käytäntöön

Maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia ei ole helppoa rekrytoida järjestöjen toimintaan, koska heiltä puuttuu tietoa järjestöjen toiminnasta. Koulutuksen kautta on mahdollisuus lisätä tietoa Punaisen Ristin kotimaan toiminnasta ja samalla päästä toimimaan vapaaehtoisena. Kurssin kautta maahanmuuttajaosallistujat saivat uusia tietoja ja taitoja sekä mielekkään

vapaa-ajan harrastuksen, jonka kautta myös kotoutuminen sujunee aikaisempaa helpommin.

Maahanmuuttajataustaisille suunnattu ystäväkurssi tarjoaa tasavertaiset toimintamahdollisuudet, lisää heidän kontaktejaan uudessa maassa ja sopii heidän opintoihinsa. Ystäväkurssimateriaali on erittäin tarpeellinen järjestölle, koska tätä kautta toimintaan saadaan uusia toimijoita, joilla on bonuksena kulttuurista pätevyyttä ja osaamista.

Erityisesti on mainittava, että kurssille osallistuneita maahanmuuttajia kannustettiin mukaan ystävätoimintaan, ei monikulttuuriseen toimintaan. Kurssilaiset ovatkin hakeutuneet etupäässä suomalaisten vanhusten ystäviksi palvelutaloissa. Osa osallistujista tavoittelee lähihoitaja ammattia ja vapaaehtoistoiminnan kautta heillä on mahdollisuus saada ensimmäisen kosketus palvelutalojen työympäristöön ja sen asukkaiden kohtaamiseen.

Vapaaehtoistyö on maahanmuuttajille merkittävä osallistumisen muoto. He voivat toimia erilaisissa järjestöissä sekä yhdistyksissä ja olla tätä kautta aktiivisesti mukana yhteiskunnassa. (Ahokainen 2010, 26.)

Osallistuminen ja aktiivisuus johtavat "voimaantumiseen": oma toiminta antaa tunteen, että itsellä on jotain annettavaa ja kuuluu osaksi jotain ryhmää. Vapaaehtoistyö tarjoaa työkokemusta, verkostoja ja kielitaitoa ilman työelämän vaatimuksia (Grönlund 2007, 6).

SPR:n Helsingin ja Uudenmaan piiri, Diakoniaopisto, Hyria aikuiskoulutuskeskus ja Helsingin Diak ammattikorkeakoulu ovat tyytyväisiä yhteistyöhön ja tuloksiin. Kokeilu on vaatinut paljon suunnittelua ja työtä, mutta lopputulos oli erinomainen. Selkeä ja helppo lukuinen materiaali on ollut tarpeeseen, sekä kouluttajille, että osallistujille.

Toiminnan pohjan luovat yhteistyökumppanit ja heidän keskinäiset sopimuksensa, tässä tapauksessa oppilaitokset ja Helsingin ja Uudenmaan piiri ja osastot. Käytäntö on vaatinut suunnittelu- ja kouluttamisaikaa, osaston ja ystävävälytysten ohjausta, sekä oppimateriaalin luomista ja soveltamista. Kokeilu on onnistunut hienosti ja prosessin aikana on luotu uutta ystäväkurssin koulutusmateriaalia.

Opetusmateriaalin juurruttaminen käytäntöön liittyy ensisijaisesti koulutukseen, mutta siihen liittyy myös hallintoa (huolellinen ennakkosuunnittelu oppilaitosten ja SPR:n kesken) sekä vapaaehtoisten ohjausta. Vapaaehtoisohjausta on tehty sekä SPR:n vastaanottavassa osastossa/osastoissa, että uusien kurssitettujen vapaaehtoisten parissa. Osasto-ohjaus on oleellista - siinä varmistetaan yhteiset pelisäännöt sekä uusien vapaaehtoisten lämmin vastaanotto ja perehdytys osaston toimintaan ja toimintakulttuuriin.

Opetusmateriaalia oli tarkoitus käyttää vain Helsingin ja Uudenmaan piirissä, mutta se on levinnyt myös Punaisen Ristin Hämeen, Oulun ja Lapin piireihin. Ystävöiminnan peruskurssin opetusmateriaali selkokielellä ”Ystävyys ei tunne rajoja” löytyy Punainen Ristin verkko sivuilta, pdf -versiona Punaisen Ristin ystäväkurssin kouluttajakoulutus kansioista sekä painettuna versiona Helsingin ja Uudenmaan piirin toimistosta.

8 Kehittämishankkeen arviointi

8.1 Arvioinnin merkitys ja prosessi

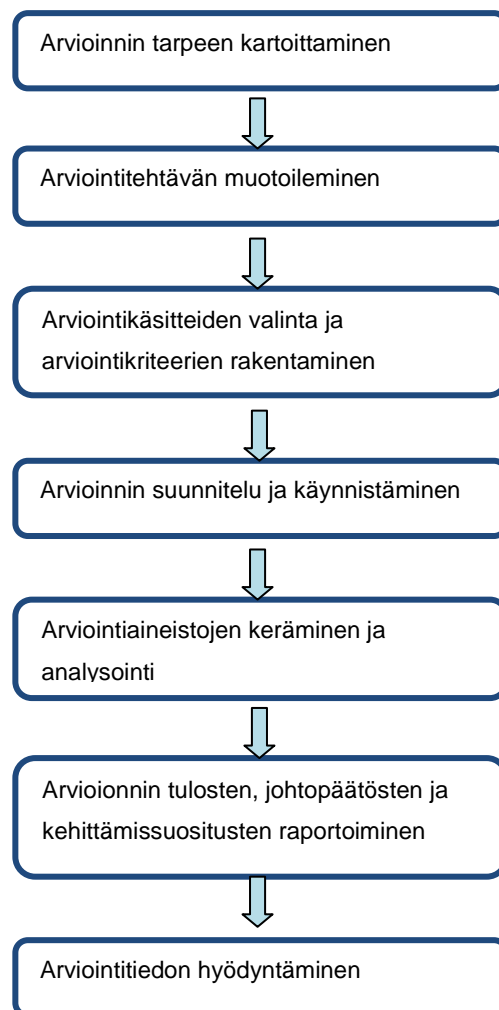
Kaikkien hankkeeseen osallistuvien tulee arvioida toimintaa. Arviointia voidaan tehdä myös kehittämishankkeen ulkopuolelta käsin. (Heikkilä ym. 2008,60–61.) Arviointien motiivit voivat olla erilaisia. Arviointi voi liittyä oppimiseen tai tiedon lisäämiseen. Arviointi ei ole arvostelua, se tuottaa johtopäätöksiä, kehittämissuosituksia ja havaintoja. Arvioinnin tekijä on vallankäyttäjä ja hän voi vaikuttaa toimintaan. Brown & Wildavsky (1984) toteaa, että arvioinnin tekijän pitäisi kysyä viisi kysymystä arviointia tehtäessä ja yrittää hakea vastaukset niihin. (Virtanen 2007, 22–25.)

Kysymykset ovat:

- Milloin arviointia tehdään?
- Missä arviointia pitää tehdä ja miten kannattaa kohdistaa?

- Kenelle arviointia tehdään?
- Mitä ollaan arvioimassa?
- Mitä motiiveja arviointiin liittyy?

Arviointien tekeminen vaati erilaisia taitoja. Tekijän tulee asettaa kysymyksiä, valita aineisto, analysoida kerätty aineisto, tehdä aineiston perusteella johtopäätöksiä ja kertoa arviointihankkeen tuloksista. (Virtanen 2007, 125). Virtasen mukaan (2007,143.) arviointi on prosessi, joka koostuu seitsemästä vaiheesta. Seitsemän vaihetta jakautuu puolestaan eri tehtäviin ja osatehtäviin. (Kuvio 13 Virtanen 2007,143.)

Kuvio 13. Arviointiprosessin vaiheet

Arvioinnin tarpeen kartoittaminen käynnistää arvioinnin. Tekijä kartoittaa arvioinnin odotukset ja tarpeet. *Arviointitehtävän muotoileminen* - Tekijä muotoilee arviointiasetelman ja laati arviointimallin arvioinnin tekemistä varten. *Arviointikäsitteiden valinta ja arviointikriteerien rakentaminen* – Mistä näkökulmasta tekijä tarkastelee arvioitavaa. *Arvioinnin suunnittelu ja käynnistäminen* – Tekijä aloittaa työsuunnitelman arvioinnin. *Arviointiaineistojen kerääminen ja analysointi* – Tämä vaihe on keskeinen osa arviointiprosessia. Tekijä joutuu ratkaisemaan, miten saadut tulokset analysoidaan. *Arvioinnin tulosten, johtopäätösten ja kehittämissuosituksen raportoiminen* – Tässä vaiheessa tekijä on otettava huomioon laatuvaatimuksia. Raportin pitäisi olla selkeä ja ymmärrettävä. *Arviointitiedon hyödyntäminen* – Viimeisessä vaiheessa arvioinnin hyödyntäminen kertoo arvioinnin laadusta ja hyödyllisyydestä. (Virtanen 2007, 144.)

8.2 Opetusmateriaalin loppuarviointi

Opetusmateriaali koettiin tarpeelliseksi osallistujille ja hyödylliseksi työvälineeksi kouluttajille kurssin suunnittelussa. Ystäväkurssin opetusmateriaalia käytettiin kuudella ystäväkurssilla syyskuun 2010 ja kevään 2011 aikana. Kurssit järjestettiin kerran lukukaudessa Diakoniaopistolla, Diak-ammattikorkeakoulussa ja Hyria aikuiskoulutuskeskuksessa. Ystäväkurssien osallistujien määrä syyskuun 2010- kevään 2011 aikana oli noin 90. Kurssien kouluttajina minun lisäksi toimi viisi vapaaehtoista kouluttajaa. Keväällä 2011 lähetin kyselylomakkeen viidelle kouluttajalle. Loppuarvioinnissa kouluttajat vastasivat kysymyksiin asteikolla 6-10.

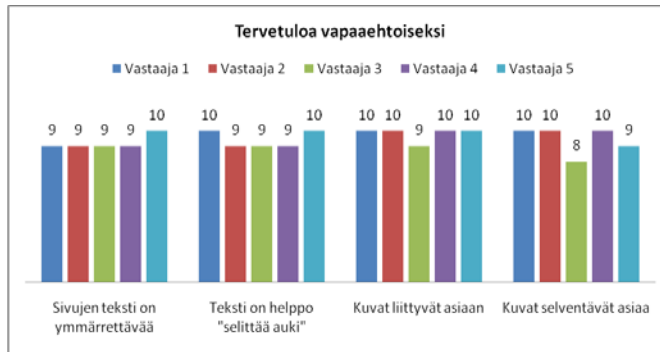
10= erinomaisesti

9= hyvin

8= ei hyvin eikä huonosti

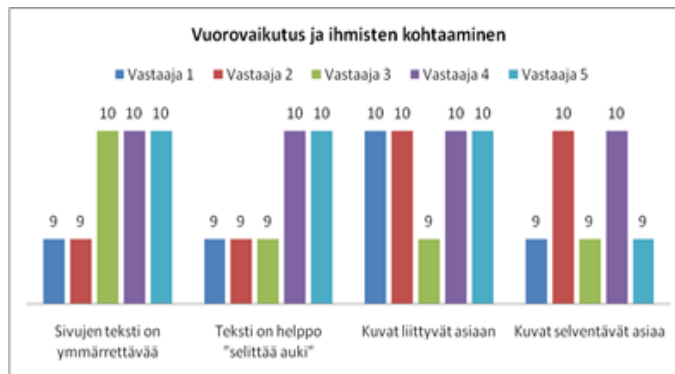
7= huonosti

6= erittäin huonosti

Kuvio 14. Osa 1 Punaisen Ristin ystäviksi

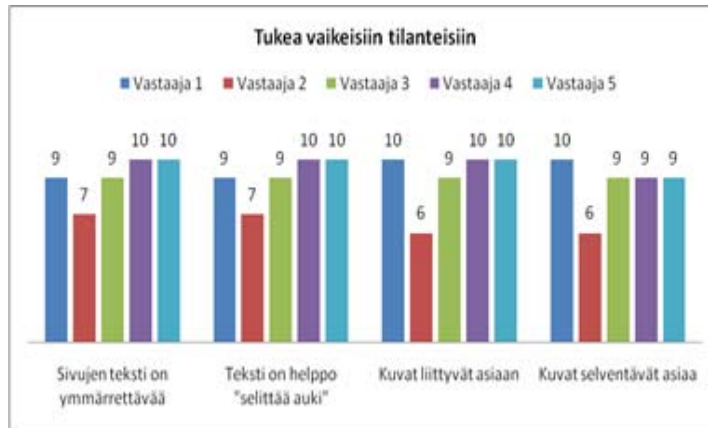
Palautteiden perusteella ensimmäisessä osiossa *Punaisen Ristin ystäviksi* (Kuvio 14) yksi vastaaja koki, että sivujen teksti on erinomaista. Neljä vastaajaa olivat sitä mieltä, että teksti on hyvin ymmärrettävää. Kaksi vastaajaa viidestä oli sitä mieltä, että teksti on helppo ”selittää auki”. Neljä vastaajaa viidestä kokivat, että käytetty kuvat liittyvät asiaan erinomaisesti. Neljä vastaajaa viidestä oli sitä mieltä, että kuvat selventävät asiaa erinomaisesti tai hyvin.

Kuvio 15. Osa 2 Ystävän taidoilla

Toisessa osiossa *Ystävän taidoilla* (Kuvio 15) kolme vastaajaa viidestä oli sitä mieltä, että sivujen on teksti on erinomainen. Kaksi kouluttajaa koki, että materiaalin teksti oli helppo selittää auki. Neljä vastaajaa viidestä oli sitä mieltä, että kuvat liittyvät asiaan erinomaisesti. Kysymykseen ”kuvat selventävät asiaa” kaksi kouluttajaa vastasi, että kuvat ovat erinomaisia ja kolmelle kuvat selventävät asiaa hyvin.

Hyviä kuvia, joista saa hyvin johdateltua (Vastaaja 4).

Kuvio 16. Osa 3 Rinnalla elämän eri tilanteissa

Kolmannessa osiossa *Rinnalla elämän eri tilanteissa* (Kuvio16) Neljä vastaajaa viidestä totesivat, että sivut, teksti ja kuvat on helppo selittää ja ne liittyvät erinomaisesti asiaan. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että sivut ja tekstit on huonosti ymmärrettävät, selittäminen on vaikeaa ja kuvat liittyvät asiaan huonosti.

Reaktionvaiheiden käsittely täytyy jäädä kokonaan pois kielellisistä syistä, koska kurssilaisista kielelliset taidot olivat niin heikot (Vastaaja 2).

Toisaalta vastaaja 5 on sitä mieltä että:

Vaikeuksien ja kriisien korostaminen tai käsittely ei sinänsä ole hedelmällistä mutta määrättyssä määrin tarpeellista sillä ystävätoimintaan liittyy usein myös aktiivisia kausia lyhyessä kurssissa painotuksia tekemiselle, osaamiseen, toimintojen ja ideoiden luomisen tilan antamiselle (Vastaaja 5).

Kuvio 17. Osa 4 Ystävätoiminta omassa osastossa

Neljännessä osiossa *Ystävätoiminta omassa osastossa* (Kuvio17) kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että sivujen teksti on hyvin tai erinomaisesti

ymmärrettävää. Kolme vastaajaa viidestä koki, että teksti on erinomainen ja sitä on helppo selittää auki.

8.3 Arviointiaineistojen analysointi

Kehittämishankkeen aikana järjestettiin yhdeksän maahanmuuttajille suunnattua ystäväkurssia yhteistyössä kolmen oppilaitoksen kanssa. Osallistujien määrä oli noin 140. Opetusmateriaalin kehittämisen näkökulmasta arviointiaineistojen kerääminen ja analysointi olivat keskeinen osa arviointiprosessia.

Opetusmateriaalin arviointi tapahtui kahdessa osassa. *Väliarviointi* lähetettiin neljännelle kouluttajalle, joista kolme vastasi arviointikyselyyn. Väliarvioinnin tulosten perusteella kouluttajat olivat sitä mieltä, että opetusmateriaali oli tarpeellinen ja helppokäyttöinen. He kuitenkin ehdottivat, että selventävien kuvien lisääminen ja selkeämpi teksti auttaisi heitä paremmin erilaisten käsitteiden avaamisessa. Tein materiaaliin tarvittavat korjaukset väliarvioinnin palautteen perusteella.

Arvioinnin toinen vaihe, *loppuarviointi*, tapahtui keväällä 2011 ja sama kyselylomake lähetettiin tällä kertaa viidelle kouluttajalle. Viidestä kouluttajasta kolmella ei ollut kokemusta maahanmuuttajien kouluttamisesta. Kouluttajat kokivat, että ystäväkurssin osio kolme Rinnalla *elämän eri tilanteissa* oli haastava ja vaikea selittää osallistujien heikon suomenkielen takia.

Kouluttajien palautteiden perusteella ystäväkurssin opetusmateriaali selkokielellä on ajankohtainen ja tarpeellinen. Materiaali on toiminut työkaluna kurssien menetelmien suunnittelemiseen ja erilaisiin käsitteiden selittämiseen (vuorovaikutus, itsetuntemus viestintä ja kommunikaatio). Materiaali on selkeä ja kurssin teemat on avattu johdonmukaisesti. Tekstin rakenne etenee loogisesti ja kuvien avulla osallistujat ovat hahmottaneet paremmin ystävätoiminnan kokonaisuuden.

Kehittämishankkeen aikana ystäväkurssien kouluttajina minun lisäksi toimi 9 vapaaehtoista kouluttajaa. Kouluttajat olivat opetus- ja sosiaalialan ammattilaisia, tai sosionomiopiskelijoita. Kaikilla ei ollut kokemusta

maahanmuuttajien kohtaamisesta tai opettamisesta. Kouluttajat olivat mukana kehittämishankkeessa koko prosessin ajan ja he pystyivät arvioimaan materiaalin kehittämistä alusta lähtien. Opetusmateriaalin kehittämisen näkökulmasta kouluttajien palaute oli arvokasta. Palautteen perusteella olen saavuttanut tavoitteeni kehittää ystäväkurssin opetusmateriaalia selkokieleiseksi.

9 Itsearviointi kehittämishankkeesta

Kehittämishankkeeni lähtökohtana oli pilotti hanke ”Maahanmuuttaja ystävänä” joka toteutui vuonna 2009 yhteistyössä Diakonia opiston kanssa. Pilotti hankkeen tavoitteena oli antaa koulutuksen kautta maahanmuuttajaopiskelijoille eväitä toimia vapaaehtoisena ystävätoiminnassa. Suomenkielen kurssin jälkeen monet maahanmuuttaja opiskelijat eivät pääse jatkokoulutukseen tai työelämään. Vapaaehtoistoiminnan kautta heillä olisi mahdollisuus tutustua paremmin suomalaisen kulttuuriin, uusiin ihmisiin, kuulua johonkin ryhmään ja kehittää suomenkieltä.

Kehittämishankkeeni tavoitteena oli kehittää Punaisen Ristin ystäväkurssin opetusmateriaalia selkokielelle. Mielestäni saavutin kehittämishankkeelle asetetut tavoitteet. Materiaalin tarkoitus oli toimia työvälineenä kouluttajille ja opetusmateriaalina osallistujille. Kehittämishankkeen tavoitteena oli myös juurruttaa ystäväkurssin selkokielellinen opetusmateriaali käytäntöön. Hyvien palautteiden ja tulosten perusteella materiaali on otettu käyttöön myös muihin Punaisen Ristin piireihin. Materiaalia oli käytetty maahanmuuttajille suunnatuilla ystäväkurseilla Hämeen, Oulu ja Lapin piirissä.

Kehittämishankkeen aikana edettiin toimintatutkimuksen syklien mukaisesti. Kehittämishankkeen aikana sain tukea ja hyviä kehittämissideoita omalta mentorilta ja hanketyöryhmältä. Mentori oli vahvasti mukana ja sain häneltä tukea ja vinkkejä mm. kehittämishankkeen sisällön ja teorian rajaamiseen.

Työryhmän kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä ja pidettiin säännöllisiä kokouksia, joissa raportoin hankkeen prosessin kulusta. Viimeisessä työryhmän kokouksessa toin esille, että opetusmateriaalia oli käytetty kahdessa piirissä.

Ehdotin, että materiaalia voitaisiin käyttää myös valtakunnallisesti. Työryhmän kanssa on ollut pitkiä keskusteluja liittyen tähän aiheeseen. Yksi työryhmän jäsen oli sitä mieltä, että materiaali ei palvele kaikki osastoja, koska maahanmuuttajia on paljon vähemmän muualla Suomessa. Hänen mielestään materiaali ei voi tämän vuoksi olla virallisesti valtakunnallinen, mutta tarvittaessa sitä voi käyttää myös muut piirit. Mielestäni tämä käsitys on ristiriidassa todellisuuden kanssa. Suomi muuttuu ja kansainvälistyy ja jossain vaiheessa jokaisessa kunnassa tulee asumaan maahanmuuttajia.

Kehittämishankkeen aikana harmitti se, että kouluttajien perehdyttäminen ei onnistunut odotukseni mukaisesti. Kouluttajien ylimielisyys teki ilmapiiristä kireän ja epämukavan. Perehdytysillassa yritin tuoda esille myös omia kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijana. Yritin nostaa esille, kuinka tärkeää on, että opetuksen yhteydessä kouluttajien pitäisi kiinnittää huomio omaan puheilmaisuunsa ja varmistaa viestin perillemeno. Kouluttajille järjestetyssä palaverissa meni aikaa hyvän ilmapiirin luomiseen ja yhteisen näkemyksen muodostamiseen.

Kyselyjen laatimisessa onnistuin mielestäni hyvin. Laaditut kysymykset ystäväkurssin rungon pohjalta olivat selkeät ja kyselyyn vastaaminen oli kouluttajille nopeaa. Kyselyjen tulokset auttoivat opetusmateriaalin kehittämisessä. Erityisesti avoimien kysymysten vastaukset olivat antoisia, sillä niissä jokainen kouluttaja toi esille mielipiteitä aineistosta.

Kehittämishankkeen prosessi tuntui välillä raskaalta. Materiaali koettiin tarpeelliseksi, koulutukset ja yhteistyö oppilaitosten kanssa sujuivat hyvin. Myös maahanmuuttajat olivat halukkaita toimimaan vapaaehtoisena. Jatkuva tasapainoilu paikallisosastoissa toimivien ystävävälityksien kanssa on ollut ajoittain raskasta. Ystävävälitysten tehtävä on välittää vapaaehtoinen, koulutettu ystävä, sitä tarvitseville asiakkaille. Kaikki ystäväkurssin käyneet vapaaehtoiset saavat oman ystävän ystävävälitysten kautta. Maahanmuuttajat saivat hankkeen puitteissa koulutusta ja he olivat halukkaita toimimaan ystävänä vanhuksille, mutta tämä toive ei kuitenkaan toteutunut. Kokemukseni mukaan monet ystävävälitysten vapaaehtoiset välittäjät olivat epävarmoja välittämään

maahanmuuttajille suomalaisia ystäviä, siksi heille tarjottiin mahdollisuus toimia ystävänä ryhmätoiminnassa.

Kehittämishankeen aikana koulutettiin noin 140 maahanmuuttajaa toimimaan vapaaehtoisena ystävätoiminnassa, mutta minun tiedossa ei ole että kukaan heistä olisi sinä aikana saanut omaa suomalaista ystävää Punaisen Ristin kautta. Osa heistä toimii vapaaehtoisena ystävätoiminnan ryhmätoiminnassa tai on mukana jossakin muussa Punaisen Ristin toiminnassa, kuten ensiapu tai monikulttuurisuustoiminnassa.

Voimavarojen vahvistaminen sekä luovuuden ja yhteistyön hengessä tapahtuva työskentely on innoittava ja vapauttava prosessi. Ihmiset jotka ovat ehdollistuneet pitämään itseään kykenemättöminä, vajavaisina tai syrjäytyneinä voivat hämmästyä, kun heitä autetaan tulemaan tietoisiksi omista vahvuuksistaan, ja kun he saavat näyttöä näistä vahvuuksista mielekkäässä dialogissa ja toiminnassa (Peavy 2006, 26).

Kokonaisuudessaan kehittämishankeen tekeminen on ollut haastavaa, mutta antoisaa. Monet asiat tekisin toisin, kuten järjestäisin kouluttajille pidemmän perehdyttämiskoulutuksen, johon kutsuisin mukaan ulkopuolisen asiantuntijan. Lisäksi järjestäisin räätälöityä koulutusta ystävävälitysten vapaaehtoisille, jonka teemana olisi maahanmuutto ja maahanmuuttaja vapaaehtoisena. Tämä kehittämishanke on ollut minulle ammatillisesti kasvupaikka. Hankkeen aikana olen kokenut, että minulla oli kaksi roolia: koordinaattori/kehittäjä ja maahanmuuttaja. Koordinaattorina olin hankkeen pääroolissa kehittäjänä, mutta toisaalta minulla on myös omakohtaisia kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijana. Nämä kokemukset ovat minusta kullan arvoisia. Välillä kuitenkin mietin, että minun kokemukset oppimisesta eivät tarkoita, että kaikilla maahanmuuttajilla olisi sama tyyli opiskella. Välillä pelkäsin, että puhun kaikkien maahanmuuttajien puolesta. Ajoittain oli aika vaikea pysyä objektiivisena ja nähdä koko prosessi ammatillisesta näkökulmasta. Eli näiden kahden roolin välissä tasapainoilu on ollut jatkuvaa.

10 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheita

Suomessa järjestöt ovat kansalaisyhteiskunnan ydin, jotka edustavat toimintaa ja erilaisia yhteiskunnallisia arvoja. Maahanmuuttajat haluavat osallistua toimintaan, koska työelämä tai jatkokoulutus ei ole mahdollista kaikille. Vapaaehtoistoiminnan kautta maahanmuuttajat saavat sisältöä elämäänsä. Kuten kantaväestökin, maahanmuuttajat haluavat toimia vapaaehtoisena, kuulua johonkin ryhmään, tulla hyväksytyksi ja tehdä hyviä tekoja auttamalla muita. Suomessa on lukuisia järjestöjä, jolla on erilaisia toimintamuotoja. Järjestöjen toiminta on avointa kaikille, mutta ovatko järjestöt valmiita ottamaan vastaan maahanmuuttajia?

Kansalaisyhteiskunnan käsitteleminen monikulttuurisesta näkökulmasta haastaa meitä pohtimaan muun muassa, kuinka avointa vapaa-aika on eritaustaisille nuorille. Kuinka helppo on päästä mukaan esimerkiksi erilaisiin harrastuksiin ja järjestöjen toimintaan? Kuinka näissä toiminnoissa otetaan huomioon kulttuuriin ja uskontoon liittyvät kysymykset? Entä puututaan rasismiin ja syrjintään? Keskeistä on myös se, tiedotetaanko vapaa-ajantoiminnoista siitä näkökulmasta, että tavoittaisi myös eri kulttuuritaustaisia nuoria? (Honkasalo 2010, 58).

Vuonna 2008 Helsingin ja Uudenmaan piiri laati Moninaisuus- ja yhdenvertaisuusohjelman moninaisuuden edistämiseksi. Ohjelman tarkoituksena oli lisätä järjestössä ymmärrystä monimuotoisuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Ohjelman tarkoituksena on auttaa tunnistamaan osallistumisen esteitä, sekä kannustaa työntekijöitä ja vapaaehtoisia sitoutumaan edistämään moninaisuutta. (Helsingin ja Uudenmaan piiri 2008.)

Helsingin ja Uudenmaan piirin toiminta painottuu yleiskokouksen toiminnan strategioihin ja pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Yksi kolmesta toimintalinjauksen strategisesta tavoitteesta on järjestön kehittäminen vetovoimaiseksi vapaaehtoisjärjestöksi. Tavoitteena on kasvattaa jäsenten ja vapaaehtoisten määrää kehittämällä eritaustaisten ja erikielisten vapaaehtoisten rekrytoimista. Piiri tukee osastojen vapaaehtoisia monikulttuuriseen koulutukseen levittämällä hyviä toimintamalleja. Piiri kehittää maahanmuuttajien rekrytointia kouluttamalla maahanmuuttajia toimimaan vapaaehtoistyössä yhteistyössä oppilaitosten kanssa (Helsingin ja Uudenmaan piirin työsuunnitelma 2010.) Yleiskokouksen

strategian mukaisesti olen kehittänyt ystäväkurssimallia maahanmuuttajille ja tuloksena syntyi ystävätoiminnan peruskurssin opetusmateriaali selkokielellä.

Monille maahanmuuttajille Punainen Risti on tunnettu järjestö, koska osa heistä on toiminut vapaaehtoisena omassa maassa. Maahanmuuttajat eivät kuitenkaan tiedä Suomen Punaisen Ristin toimintamuodoista, eivätkä siitä, kuinka toimintaan pääsee mukaan. Koulutusjärjestelmä Punaisessa Ristissä on laaja ja järjestö tarjoa ystäväkurssien lisäksi myös humanitaarinen oikeuden kursseja, järjestö- tai herätekursseja ja muita erilaisia koulutuksia. Onko näillä kaikilla kursseilla otettu huomioon, soveltuvatko kurssin mentelmät myös jos mukana on maahanmuuttajia?

Kehittämishankkeen aikana on noussut esille, että vapaaehtoistoiminta on vieras käsite monille maahanmuuttajille ja jokainen heistä ymmärtää vapaaehtoisuuden eri tavalla. Vapaaehtoisuus on omien perheenjäsenten auttamista tai muiden heikkojen ihmisten tukemista. Auttamisen jälkeen ei odoteta kiittämistä tai palautetta. Vapaaehtoistoiminnan periaatteet ja vapaaehtoisten oikeudet velvollisuuksineen ovat maahanmuuttajille vieraita käsitteitä. Suomessa puhutaan aika usein vapaaehtoistyöstä ja maahanmuuttajille tämä termi tarkoittaa työntekoa. Näitä käsitteitä pitäisi avata koulutuksen yhteydessä. Kehittämishankkeen aikana olin itse kouluttamassa kahdella ystäväkurssilla ja huomasin, että maahanmuuttajataustani ei tee minusta selkokielen puhujaa tai kirjoittajaa.

Kehittämishankkeen aikana ja hyvien tulosten perusteella piirin työntekijät ja vapaaehtoiset ovat nähneet maahanmuuttajat voimavarana, eivät vain avun kohteena. Helsingin ja Uudenmaan piiri tulee jatkossakin kehittämään uusia maahanmuuttajille suunnattuja koulutusmalleja, jotta heillä heräisi mielenkiinto osallistua mielekkääseen toimintaan.

Kehittämishankkeen aikana on noussut esiin myös muita mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita, kuten kartoitus vapaaehtoistoimintaan osallistumisen esteistä haastatteleamalla maahanmuuttajia. Toisaalta mielenkiintoinen

tutkimusaihe voisi olla myös maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten määrän kartoittaminen Helsingin ja Uudenmaan piirin osastoissa.

LÄHTEET

Ahokas, L. 2010. Maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen ja integroitumisen edistäminen. Tampere: Epace teemajulkaisu.

Alitolppa- Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura & Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.

Alitolppa-Niitamo, A. 2004. The Ice Beakers. Somali-speaking youth in metropolitan Helsinki with a focus on the context of formal education. Väestöliitto. Series D 42/2004.

Antony, W. 2000. Visuaalinen ja toiminnallinen työnohjaus. Tampere: Resurssi.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta. Järjestöjen rooli hyvien etnisten suhteiden edistämässä sekä kotouttamisen kehittämisessä. SM002:00/2008 Viitattu 23.2.2012 [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/A5F297DFDBEB1B39C225750B00447FE2/\\$file/Liite6_jarjestojen_kotouttamisen_ja_etnisen_yhdenvertaisuuden_politiikka_tyoryhman_raportti.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/A5F297DFDBEB1B39C225750B00447FE2/$file/Liite6_jarjestojen_kotouttamisen_ja_etnisen_yhdenvertaisuuden_politiikka_tyoryhman_raportti.pdf)

Forsander, A., & Ekholm, E. 2001. Etniset ryhmät Suomessa. Teoksessa :Forsander, A; Ekholm, E & Hautaniemi, P. Monietnisyyys yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia.

Gold, M., Härö, L. 2009. Siitä saa enemmän, mitä antaa. Se on se, mikä kantaa eteenpäin. Tutkimus vapaaehtoisina toimivien omaisten motiiveista. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma . Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.

Grönlund, H. 2007. Kolmas sektori, vapaaehtoistyö ja kotoutumisen tukeminen: haasteet ja mahdollisuudet suomalaisessa yhteiskunnassa. Raportti Suomen Punaisen Ristin Kotoutuminen ja kolmas sektori – seminaarista.

Hammar-Suutari, S. 2003. Kototoiminta tutuksi kolmannella sektorilla. Maahanmuuttajat mukaan kansalaistoimintaan. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto

Harju, A. 2004. Järjestötoiminnan tietopalvelu – Osallistuminen ja vaikuttaminen. Osallistuminen. Viitattu 16.5.2011 <http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallistuminen.html>

Harju, A. 2007. Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Espoo : Sivistysliitto Kansalaisfoorumi

Hakkarainen, P. 2003. Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisarena ry.

Helsingin ja Uudenmaan piiri 2010. Helsinki: Toiminta kertomus 2010

Helsingin ja Uudenmaan piiri 2010. Helsinki: Työsuunnitelma ja talousarvio 2010

Helsinki seutu tilastoina. Yhteinen seutu yhteiset palvelut. Viitattu 15.2.2012 http://www.helsinginseutu.fi/hki/HS/Helsingin+Seutu/Etusivu_1

Helsingin kaupunki. 2009. Monimuotoisuus ja maahanmuutto 2. Painos: Henkilöstökeskus Maahanmuutto-osasto.

Heikkilä, A., Jokinen, P., Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Heikkinen, H. 2001. Toimintatutkimus - Toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS – kustannus.

Hankasalo, V. 2010. Myös harrastaminen ja vapaa-ajalla toimiminen on yhteiskunnallista vaikuttamista. Teoksessa Marttinen, I. (toim.) Kotona Suomessa. Tarinoita ja Artikkeleita maahanmuutosta. Tallina: Yhteiset Lapsemme-All our children ry.

Hytönen, Y. 2002. Ihminen ihmiselle. Suomen Punainen Risti 1877–2002. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokela, P. 2002. Menestyvän kouluttajan mallia etsimässä – Suomalaisten huippukouluttajien kouluttamistoiminnasta ja merkityksellisyyden kokemuksesta. Oulun yliopiston opetus- ja opiskelijapalveluiden julkaisuja. Sarja A21.

Juvonen, J. & Fadjukoff, P. 1995. Selko-oppimateriaali oppijan apulaisena. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto täydennyskoulutuskeskus.

Kauppila, R. 2006. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: Juva.

Kaukila, V. & Lehtonen, E. 2008. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Suomen Mielenterveysseura. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön hanke.

Kainulainen, S., Gothonin, R., Pesonen, M. 2002. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kartio, J. 2010. Miten puhua selkokieltä. Teoksessa: Selkokieli ja vuorovaikutus. Tampere: Kehitysvammaliitto ry.

Kettunen, S. 2003. Onnistuu projektissa. Jyväskylä: Juva.

Kiviniemi, K. 1999. Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa: Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena.

Kouluttajat Suomen Punaisessa Ristissä. Vapaaehtoiset kouluttajien materiaali. Viitattu 30.11.2011 http://www.redcross.fi/aktiivit/kouluttajat/fi_FI/

Laasanen, J. 2011. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Helsinki: Raportteja 70.

Leskelä, L-L., Virtanen, H. 2006. Selkokielen ABC. Teoksessa Toisin sanoen. Selkokielen teoria ja käytäntöä. Helsinki: Oppimateriaalikeskus. OPIKE.

Lindström, N. 2003. Kolmannen sektorin rooli julkishallinnon yhteispalveluissa. Kartoitus järjestöjen osallistumisesta yhteispalvelupisteisiin. Sosiaali – ja terveysturva keskusliitto ry.

Maahanmuutto ja maahanmuuttajat Helsingissä – tilastoja. Helsinki kaupunki. Viitattu 24.2.2012

http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/48d667004a525997bf68ffc230444d78/tilastoliite_painoversio_2_mukautettu+koko+216x303.pdf?MOD=AJPERES

Meisalo, V., Sutinen, E. & Tarhio, J. 2000. Modernit oppimisympäristöt. Tietotekniikka käyttö opetuksen ja oppimisen tukena. Juva: Tietosanoma Oy.

McCloughan, P., Batt, W., Costine, M., Scully, D. Second European Quality of Life Survey. Participation in volunteering and unpaid work. Luxembourg: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

Ministry of the interior. Migraation Departament. Annual report on immigration 2009.

Monikulttuurisuus ja arjen haasteet opetustyössä. Viitattu 7.5.2011. <http://erityisopettaja.fi/kehittamistyot/opiskelijoiden-tuotokset-kansainvalistya-ammattillinen-erityisopettaja/monikulttuurisuus-ja-arjen-haasteet-opetustyossa/>

Munnukka - Dahlqvist, M. 1997. Selviytyminen traumaattisesta kriisistä. Helsinki: Suomen Punainen Risti.

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena – vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopio: Kuopion yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos.

Mäkinen, E-K. 1995. Hei minä ymmärrän! Teoksessa: Juvonen, J., Fadjukoff, P. (toim.) Selko oppimateriaalin tekijän Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutus. Oppimateriaaleja 18.

National Societies 2011 Viitattu 6.5.2011 <http://www.ifrc.org/en/who-we-are/the-movement/national-societies/>

Negruti, D., Ritsoo, T. 2006. Liesi kuvilla tutuksi. – visuaalinen opetusväline sähkölieden käytöstä maahanmuuttoyksikön työntekijöille PowerPoint ohjelmalla. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Helsinki: Diak ammattikorkeakoulu.

Nylund, M & Yeung, A. 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, Arvot ja Osallisuus. Jyväskylä: Vastapaino.

Ojanen, S. 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä. Helsinki: Helsinki University Press. Palmenia- sarja.

Opetushallitus 1993. Aikuiset maahanmuuttajat. Suositus luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien laajennetun alkuopetuksen opetussuunnitelmaksi. Helsinki: Opetushallituksen Julkaisusarjat. Opetussuunnitelmasarja 12/1993.

Payne, M. 1997. Modern social work theory. London: Macmillan press LTD.

Peavy, V. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas: Psykologinen Kustannus Oy.

Peltola, U & Metso, L. 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Helsinki: Kuntoutussäätiön tutkimuksia 79/2008.

Pessi, A-B & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys.

Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Kaks- kunnallisanalankesittämässä. Tutkimusjulkaisu nro 61. Vammala: Sastamala.

Pollari, J & Koppinen, M-L 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: PS-kustannus.

Punainen Risti 1997. Vetoa! Vinkkejä vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Suomen Printman OY.

Punainen Risti 2011. Anna hetki ajastasi- tule ystäväksi. Viitattu 9.5.2011 <http://www.oleystava.fi/content/anna-hetki-ajastasi-tule-ystavaksi>

Punainen Risti 2012. Tule mukaan monikulttuuriseen toimintaan. Viitattu 6.5.2012. <http://www.punainenristi.fi/tule-mukaan/monikulttuuriseen-toimintaan>

Punainen Risti. Helsingin ja Uudenmaan piiri 2008. Moninaisuus - ja ydenvertaisuus ohjelma. Jokaiselle mahdollisuus. Helsinki: Multiprint.

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E-M., Virtanen, A. 2010. Osallisena Suomessa. kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimus keskus. Suomen Kulttuurirahasto.

Raninen, A., Raninen, T., Ilpo, T., Göran, T. 2007. Mathildan muodonmuutos. Kansalais - ja vapaaehtoistoiminnan uudet kasvot. Helsinki: WSOY.

Ramstad, E., Alasoini, T. (toim.) 2007. Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Helsinki.

Salli, S. 2009. Hädän hetkeellä- psyykkisen ensiavun opas. Helsinki: Punainen Risti & Duodecim.

Saari, E & Karvala, M. 2008. Ohjeita maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaamiseen. Kehittämishankkeiden raportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Seppänen, J. 2001. Katseen voima - kohti visuaalista lukutaitoa. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 17. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Seppänen- Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) 2006. Kehittämistyön risteyskiä. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Seikkula, J. & Arnkil, T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki : Tammi.

Sisäasiainministeriö maahanmuutto-osasto. Uusi kotoutumislaki : Suomeen muuton alkuvaiheen ohjausta parannetaan. Viitattu 20.2.2012
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/5bad03a08cf60ecac22578fe003c9b70/\\$file/factsheet_kotolaki_1_9_2011.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/5bad03a08cf60ecac22578fe003c9b70/$file/factsheet_kotolaki_1_9_2011.pdf)

Sisäasiainministeriö. Tehtävät ja työnjako maahanmuuttoasioissa. Viitattu 5.3.2012.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/D7261F0A27F5FE52C2257693003CFF09?openDocument>

Sorsa, M. 2002. Asiakslähtöisyys sosiaali- ja terveyspalveluissa. Pro gradu – tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto, Hoitotieteen laitos.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2007. Maahanmuuttajien palvelut ja työllistyminen sosiaalialalle. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007/41.

Suomen Punainen Risti, 2008. Helsinki: SPR.

Suomen Punainen Risti, 2008. Järjestökoulutus: SPR.

Suomen Punainen Risti, 2008. Sosiaalipalvelu Kouluttajakoulutus: SPR.

Suomen Punainen Risti. Viitattu 6.5.2011.
http://www.redcross.fi/punainenristi/suomenpunainenristi/fi_FI/index/

Suomalainen puhekuultuuri. Viitattu 28.6.2010
<http://materiaalit.internetix.fi/fi/kielet/ai1/puhekuultuuri/index.htm>.

Selkokeskus. Viitattu 7.5.2011. <http://papunet.net/selkokeskus/teoriaa/maaritelma.html>

Sosiaaliportti. Sosiaaliala ammattilaisille. Viitattu 21.2.2012 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/ajankohtaista/lajankohtaista/lakiuudistuksista/lakiuudistus/?groupId=c1357024-1f71-4968-9935-5ad9b77140c9&announcementId=d8d4f1b1-83df-40a3-ace9-878726322e0b>

Sisäasiainministeriön Julkaisuja. Maahanmuuttajien tehokkaan kotouttamisen kolme polkua. Kokeilulla toteutettava alkuvaiheen ohjauksen malli Osallisena Suomessa. 33/2009. Viitattu 20.2.2012.
[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/E5E13F77C842F66FC2257672002EC00F/\\$file/332009.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/E5E13F77C842F66FC2257672002EC00F/$file/332009.pdf)

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Finland. National report – Finland. Viitattu 25.2.2012 http://www.kansalaisareena.fi/National_report_FI.pdf

Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki: Väestöliitto. Katsauksia E 41/2011.

Tehtävät ja työnjako maahanmuuttoasioissa. Saatavissa

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/D7261F0A27F5FE52C2257693003CFF09?openDocument>. Viitattu 6.2.2010

Tilastokeskus. Väestörakenne 2009. Viitattu 26.1.2011
http://www.stat.fi/til/vaerak/2009/vaerak_2009_2010-03-19_fi.pdf.

Toikko, T., Rantanen, T. 2009a. Tutkimuksellinen kehittäminen. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Toikko, T., Rantanen, T. 2009b. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Viitattu 13.1.2010
<http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/article/viewFile/1088/919>.

Tämä on Punainen Risti, 2000. Helsinki: SPR.

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta. Viitattu 24.2.2010
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/75b8e2d283fdb4acc22574d600432065/\\$file/kotouttamislakiselonteko_021008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/75b8e2d283fdb4acc22574d600432065/$file/kotouttamislakiselonteko_021008.pdf)

Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 27.5.2010 http://www.redcross.fi/aktiivit/piirit/sivut/helsinki-uusimaa/toiminta/fi_FI/1163403903007/.

Vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Vapaaehtoistoiminnan koulutusaineisto. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyädyntäminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Virtanen, H. 2009. Selkokielen käsikirja. Tampere: Oppimateriaalikeskus Opikse.

Von Wright, J. Rauste-von Wright, M. 1995. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Vuorinen, M., Särkelä, R. & Peltosalmi, J. 2006. Järjestöbarometri 2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Vuorinen, I. 1998. Tuhat tapaa opettaa. Tampere: Suomen Morenoinstituutin Julkaisusarja nro 1

Väisänen, M. 2010. Toimintamalli vapaaehtoistojien johtamiseen. Verkostojohtamisen JETY- tutkinto. Viitattu 25.2.2012
http://www.kansalaisareena.fi/toimintamalli_vapaaehtoistyontekijoiden_johtamiseen.pdf

Yeung, A. 2006. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskunta- ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto YTY

Yeung, A. 2004. Miksi vapaaehtoistoimintaan? Viitattu 5.3.2012
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/miksi_vapaaehtoistoimintaan

LIITE 1 Ystävöiminnan opetusmateriaalin tiedosto aukenee klikkaamalla kuvaa

Punainen Risti

YSTÄVÄTOIMINNAN PERUSKURSSIN OPETUSMATERIAALI SELKOKIELELLÄ

Ystävyys ei tunne rajoja

LIITE 2 Kutsu työryhmä koolle

Hei!

Olen Doina Negruti monikulttuurisuustoiminnan kehittäjä Helsingin ja Uudenmaan piirissä. Syksyllä aloitin opiskelun Turun ammattikorkeakoulussa suorittamaan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (2009–2011). Tutkinnon suorittamiseen kuuluu mm. opinnäytetyö/kehittämisprojekti. Kehittämisprojektini tarkoituksena on tuottaa ystäväkurssi materiaali suunnattu maahanmuuttajakurssilaisille. Kehittämisprojektin suunnittelussa voidaan hyödyntää Diakoniaopiston ja Punaisen Ristin, Helsingin ja Uudenmaan piirin maahanmuuttajille suunnattua pilottikurssia, joka pidettiin keväällä 2009. Yhteistöitä Diakonia opiston kanssa jatkuu. Seuraava ystäväkurssi maahanmuuttajille alkaa keväällä 2010.

Kehittämisprojektille kokoan työryhmää ja tiedustelen sinun kiinnostusta tulla mukaan asiantuntijana kehittämisprojektiin. Työryhmä työskentely aikataulu sovitaan ensimmäisessä kokoontumisessa.

Ehdotan kokousajat ovat seuraavanlaiset; 16.11, 17.11, 19.11 ja 20.11 klo. 9:30 sekä 18.11 klo. 13.00. Kokoontumispaikka: Helsingin ja Uudenmaan piirissä (Pihlajiston-kuja 3)

LIITE 3 Nettikysely ystäväkurssin kouluttajille

Ystäväkurssin opetusmateriaali mahanmuuttaneille - nettikysely

Kyselyn tarkoituksena on selvittää onko opetus materiaali helposti luettava ja käytettävä, sekä miten kirjanen toimii kouluttajan työvälineenä ja kurssilaisen opetusmateriaalina.

Kyselyn tarkoituksena on selvittää opetus materiaali käytettävyyttä. Kysymykset ovat jaettu neljään osioon:

1. Punainen Risti ystäviksi-mitä vapaaehtoistoiminta on ja toiminta arjessa
2. Ystävän taidoilla vuorovaikutus ja ihmisten kohtaaminen
3. Rinnalla elämän eri tilanteissa tukea vaikeisiin tilanteisiin
4. Ystävätoiminta omassa osastossa vapaaehtoistoiminta käytännössä

PIDÄ OPETUS MATERIAALI ESILLÄ, KUN TÄYTÄT KYSELYÄ. Se helpottaa kyselyyn vastaamista.

1. Punaisen Risti ystäviksi

Vastaa kysymyksiin asteikolla

10=erinomaisesti

9= hyvin

8= ei hyvin eikä huonosti

7= huonosti

6= erittäin huonosti

sivujen teksti
on
ymmärrettävää

() () () () ()

sivujen teksti
on helppo
selittää "auki"

() () () () ()

sivujen kuvat liittyvät asiaan	()	()	()	()	()
-----------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

sivujen kuvat selventävät asiaa	()	()	()	()	()
---------------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Vihkonen olisi selkeämpi jos, (oma ehdotukseni)

2. Ystävän taidoilla

Vastaa kysymyksiin asteikolla

10=erinomaisesti

9= hyvin

8= ei hyvin eikä huonosti

7= huonosti

6= erittäin huonosti

sivujen teksti on ymmärrettävää	()	()	()	()	()
------------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

sivujen teksti on helppo selittää "auki"	()	()	()	()	()
--	-----	-----	-----	-----	-----

sivujen kuvat liittyvät asiaan	()	()	()	()	()
-----------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

sivujen kuvat selventävät asiaa	()	()	()	()	()
---------------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Vihkonen olisi selkeämpi jos, (oma ehdotukseni)

3. Rinnalla elämän eri tilanteissa

Vastaa kysymyksiin asteikolla

10=erinomaisesti

9= hyvin

8= ei hyvin eikä huonosti

7= huonosti

6= erittäin huonosti

sivujen teksti
on
ymmärrettävää

() () () () ()

sivujen teksti
on helppo
selittää "auki"

() () () () ()

sivujen kuvat
liittyvät asiaan

() () () () ()

sivujen kuvat
selventävät
asiaa

() () () () ()

Vihkonen olisi selkeämpi jos, (oma ehdotukseni)

4. Ystävöiminta omassa osastossa

Vastaa kysymyksiin asteikolla

10=erinomaisesti

9= hyvin

8= ei hyvin eikä huonosti

7= huonosti

6= erittäin huonosti

sivujen teksti
on
ymmärrettävää

() () () () ()

sivujen teksti
on helppo
selittää "auki"

() () () () ()

Vihkonen olisi selkeämpi jos, (oma ehdotukseni)
